

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของลาว ต่อสหภาพโซเวียตในทศวรรษ 1950

2.1 ประวัติศาสตร์การถูกปกครองโดยฝรั่งเศส (ปี ค.ศ. 1893-1954)

2.1.1 การเข้ายึดครองลาวของฝรั่งเศส

ชาติลาวได้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในแหลมอินโดจีน ซึ่งแต่ก่อนเรียกว่า แหลมทอง หรือสุวรรณภูมิ ประเทศลาวเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างที่ได้ก่อตั้งขึ้นในสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มในศตวรรษที่ 14 อาณาจักรล้านช้างดำรงเป็นเอกราช เอกภาพ และเข้มแข็งมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จนมาถึงสมัยเจ้าสุริยวงศาซึ่งเป็นสมัยที่ศึกดินลาวได้ก้าวสู่ระดับสูงสุด หลังการสิ้นพระชนม์ของเจ้าสุริยวงศา อาณาจักรล้านช้างได้เสื่อมลงและถูกศึกดินสยามเข้ายึดครอง จนมาถึงสมัยที่ประเทศตะวันตกขยายอาณานิคม ฝรั่งเศสได้แสดงความสนใจแหลมอินโดจีนเป็นต้นมา แต่ได้เริ่มมีอำนาจครองดินแดนในบริเวณนี้หลังจากเข้าไปแทรกแซงในเวียดนามระหว่างปี ค.ศ. 1858-1859 ทั้งนี้ฝรั่งเศสอ้างว่าทำไปเพื่อผลประโยชน์ของมิชชันนารีที่ถูกปราบปราม แต่ความจริงหวังที่จะเอาประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและกึ่งเกียรติภูมิของประเทศของตน การปราบปรามบาทหลวงฝรั่งเศสและพวกโดมินิกันสเปนในดั่งเกี๋ยเป็นการเปิดโอกาสให้ฝรั่งเศสเข้าแทรกแซง ซึ่งในความเป็นจริงเป็นผลมาจากความสำเร็จอย่างมากในการเอาคนมาเข้ารีต ในปี ค.ศ. 1839 การเผยแพร่ศาสนาได้เปลี่ยนมือจากโปรตุเกสเป็นศาสนาจักรฝรั่งเศส และมีพวกคริสเตียนในเวียดนามถึงเกือบครึ่งล้านคน อัตราการเข้ารีตอย่างมากมายก่อให้เกิดความกลัวขึ้นในราชสำนักเมืองเว้ จึงทำให้มีการปราบปรามพวกมิชชันนารี ซึ่งมีจำนวนหนึ่งถูกประหารในระหว่างทศวรรษ 1830 การตายของหมอสานากับความต้องการจะสร้างอิทธิพลทางการค้าในแถบนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ชักนำให้ฝรั่งเศสเข้าแทรกแซง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่ฝรั่งเศสประสบความล้มเหลวในบาซิลัน (basilan) ในหมู่เกาะซูลู การที่รัฐบาลญวนที่เว้ปฏิเสธข้อเรียกร้องของฝรั่งเศสในการให้มีพิธีกรรมทางศาสนาและยังปฏิเสธการขออนุญาตตั้งสถานกงสุล และตัวแทนการค้า ทำให้มีการส่งทัพเรือร่วมระหว่างสเปน-ฝรั่งเศสไปยังเมืองตูเรน(คานัง) เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นภายหลังการลงนามสนธิสัญญาเทียนสินกับจีน การต่อสู้ดำเนินเป็นเวลานานเพราะเวียดนามต่อต้านอย่างแข็งขัน จนกระทั่งปี ค.ศ. 1862 ผู้ปกครองเวียดนามจึงยอมยกสามจังหวัดทางใต้ในโคชินไชน่ารวมทั้ง

ไซ่ง่อนให้ฝรั่งเศส ขอมเปิดท่าเรือทางเหนือ และขอมให้เสรีภาพทางศาสนา อีก 5 ปีต่อมาฝรั่งเศสก็ได้เข้าผนวกดินแดนด้านตะวันตกของดินแดนปากแม่น้ำอย่างเป็นทางการ¹

การขยายดินแดนของฝรั่งเศสมิได้หยุดอยู่เพียงเท่านั้น หลังจากที่ได้ปกครองโคชินไชน่าแล้ว ฝรั่งเศสก็อ้างสิทธิและเข้าแทรกแซงกัมพูชา โดยฝรั่งเศสได้ลงนามในสนธิสัญญากับกัมพูชาโดยให้เป็นรัฐในอารักขาฝรั่งเศส เมื่ออำนาจของฝรั่งเศสเพิ่มมากขึ้น ฝรั่งเศสได้เข้าไปบังคับการเก็บภาษีในดินแดนกัมพูชาอย่างเต็มที่ โดยในปี ค.ศ.1885 สิทธิอารักขาของฝรั่งเศสในเวียดนามได้รับการยอมรับ หลังจากฝรั่งเศสได้มีอำนาจอธิปไตยเหนือเวียดนาม และกัมพูชาแล้ว ฝรั่งเศสก็เริ่มขยายพรมแดนของตนเข้าไปทางตะวันตกของอินโดจีนและกอดันไทยให้ลกดอิทธิพลในย่านนั้นลง ฝรั่งเศสปฏิเสธที่จะรับรองข้ออ้างของไทยเหนือดินแดนลาว ในปี ค.ศ.1893 ไทยจำเป็นต้องยกลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศสตามสนธิสัญญาระหว่างสยามและฝรั่งเศส (ฉบับวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1893) ลาวได้ตกอยู่ใต้การปกครองฝรั่งเศสนับแต่เวลานั้นเป็นต้นมา ดินแดนประเทศลาวถูกตัดแบ่งเป็นสองฝั่ง ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงขึ้นกับไทย และฝั่งขวาขึ้นกับฝรั่งเศส ดังนั้นประเทศลาวจึงมีเนื้อที่เพียง 237,00 ตารางกิโลเมตรและมีพลเมืองประมาณ 1 ล้านคนเท่านั้น²

2.1.2 การปฏิรูปการเมืองและการปกครองของลาว

การปกครองด้วยระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศสได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของลาว เขตราบลุ่มที่อุดมสมบูรณ์ขึ้นกับไทย เขตที่ฝรั่งเศสปกครองส่วนมากเป็นเทือกเขา ฝรั่งเศสได้วางการปกครองลาวอย่างเข้มงวด คนลาวได้กลายมาเป็นพลเมืองชั้นที่สองในประเทศของตนและถูกขูดรีดแรงงานอย่างหนัก ส่วนคนฝรั่งเศสในลาวเป็นพลเมืองชั้นที่หนึ่งโดยขึ้นกับกฎหมายและศาลฝรั่งเศส ตำแหน่งราชการทั้งฝ่ายทหาร พลเรือน ตลอดจนตุลาการในระดับแขวงและในส่วนกลางเกือบทั้งหมดเป็นชาวฝรั่งเศส³ สำหรับเจ้าชีวิตที่หลวงพระบางถูกลดพื้นที่การปกครองและลดอำนาจเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส

¹จอห์น แบสตัน และ แอริ เจ. เบ็นดา. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยใหม่. แปลโดย พัชริกาญจนันท์จิตรี และ ชินจิตต์ อ่ำไพพรรณ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2521), หน้า 90.

²Geoffrey C. Gunn, Rebellion in Laos: Peasant and Politics in a Colonial Backwater (Bangkok: White Lotus Press, 2003), p. 49.

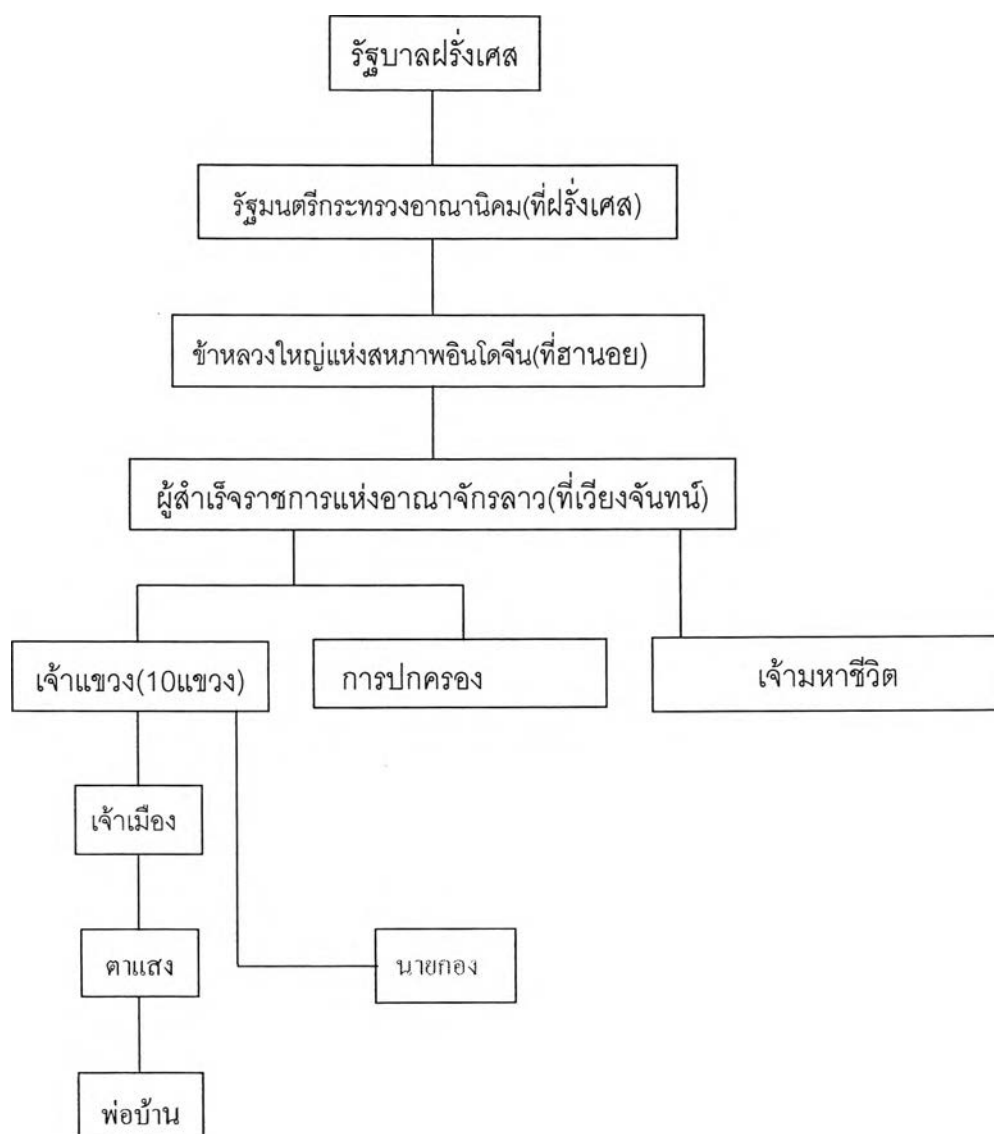
³สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ประวัติศาสตร์ลาว 1779-1975 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด, 2543), หน้า 211.

มีรัฐมนตรีเพียง 5 คนที่เป็นคนลาวปกครองในแขวง แต่ต้องขึ้นกับเจ้าแขวงที่เป็นคนฝรั่งเศสอีกทีหนึ่ง

ในปี ค.ศ. 1894 ฝรั่งเศสได้ตั้งเจ้าสักรินทร์ โอรสของเจ้ามหาชีวิตอุ้นคำเป็นกษัตริย์ของลาวและแต่งตั้งเจ้าบุญคง (โอรสเจ้าสุวรรณพมมา) เป็นเจ้าอุปราชและสนับสนุนให้เจ้าบุญคงมาตั้งมั่นที่เมืองเชียงแมน หลังจากนั้นนายโอกุสต์ ปาวี(Auguste Pavie)ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการประจำลาว(General Commissioner) ในปีเดียวกันนั้น นายปาวีได้ปฏิรูปการปกครองโดยรวมเอาหลายเมืองเข้าด้วยกันเป็นแขวง รวมหลายตาแสงเป็นเมืองและรวมหลายบ้านเป็นตาแสง ในปี ค.ศ. 1895 ฝรั่งเศสได้ส่งนายบุนโลสมา(Bounh Losma) มาเป็นผู้สำเร็จราชการประจำลาวแทนนายปาวี นายบุนโลสมาได้เพิ่มอิทธิยศให้เจ้าอุปราชเป็นสมเด็จพระเจ้าอุปราช นอกจากนั้นยังได้ยกเลิกกฎหมายเก่าที่ขัดกับระบบการปกครองใหม่ เช่น กฎหมายราชทัณฑ์ศักดินาและทาส และเริ่มใช้คริสต์ศักราชแทนจุลศักราชแบบไทยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1896 เป็นต้นไป นายบุนโลสมาได้แบ่งลาวออกเป็นสองภาค คือ ภาคเหนือซึ่งมี 6 แขวงด้วยกันโดยเอาหลวงพระบางเป็นศูนย์กลาง ฝรั่งเศสได้ตัดแบ่งพื้นที่ลาวจำนวนหนึ่งไปขึ้นกับตังเกี๋ย อีกส่วนหนึ่งไปขึ้นกับแขวงทันหวาที่ฝรั่งเศสในอินนามปกครอง ภาคใต้ลาวมี 7 แขวง โดยเอาเมืองโขงเป็นศูนย์กลางการปกครอง ต่อมาฝรั่งเศสได้พยายามลดฐานะของลาวลง โดยมีคำสั่งในวันที่ 19 สิงหาคม ค.ศ. 1899 ให้ลาวเป็นแคว้นที่ 5 ของสหภาพอินโดจีน ซึ่งมีรัฐบาลอยู่ชานอย แต่ลาวได้ต้านคั้นและได้รับผลสำเร็จ ลาวได้แบ่งออกเป็นสองภาคแต่มีเมืองหลวงที่เดียว คือ นครหลวงเวียงจันทน์⁴ มีผู้สำเร็จราชการแห่งราชอาณาจักรลาว(Resident superior) ที่มีอำนาจเหนือเจ้ามหาชีวิตลาวอีกด้วย ผู้สำเร็จราชการขึ้นกับข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศสแห่งสหภาพอินโดจีน ซึ่งขึ้นต่อกระทรวงอาณานิคมที่ปารีส

⁴ ทองสา ไชยวงค์คำดีและคณะ, ประวัติศาสตร์ลาว (1893 ถึง ปัจจุบัน). เล่มที่ 3 (นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม, 1989), หน้า 10- 13.

แผนภูมิที่ 1 แสดงสายการบังคับบัญชาการบริหารในราชอาณาจักรลาว

ที่มา: คัดแปลงจาก ทองสา ไชยะวงคำดีและคณะ, 1989:26

การปกครองส่วนกลาง

ศูนย์กลางการปกครองลาวอยู่ที่ผู้สำเร็จราชการแห่งอาณาจักรลาวตั้งอยู่ที่เวียงจันทน์ ซึ่งมีสภาที่ปรึกษาคนพื้นเมืองเป็นที่ปรึกษา สภาที่ปรึกษาดังกล่าวมีสมาชิกมาจากการเลือกตั้ง แขวงละ 6 คน มีผู้แทนกษัตริย์ 6 คน ข้าราชการลาว 10 คน มีหน้าที่ออกความเห็น แต่ไม่มีอำนาจ

การปกครองหรือออกกฎหมายหรือระเบียบแต่ประการใด¹ นอกจากนั้น ยังมีอนุสภากาการค้าและอนุสภากาเกษตรและคณะกรรมการทางเทคนิคต่าง ๆ เป็นที่ปรึกษาเฉพาะด้านแก่ผู้สำเร็จราชการ

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ก. แขวง

ตั้งแต่ ค.ศ. 1899 ฝรั่งเศสได้แบ่งลาวเป็น 10 แขวง คือ แขวงเวียงจันทน์ แขวงหลวงพระบาง แขวงเมืองพวน แขวงหัวพัน แขวงหัวของ แขวงคำม่วน แขวงสุวรรณเขต แขวงสาละวัน แขวงจำปาศักดิ์ และเขตทหารพงสาตี แต่ละแขวงมีเจ้าแขวงเป็นหัวหน้า แขวงยังแบ่งส่วนราชการออกเป็น 9 แผนก

ข. เมือง

ในแขวงหนึ่งประกอบด้วยหลายเมือง เมืองมีเจ้าเมืองเป็นผู้ปกครอง หน้าที่หลักของเมือง คือ เก็บภาษีค่าหัวและเกณฑ์แรงงานชาวลาวไปทำงานโยธา หรือเอาไปเป็นทหารปราบปรามประชาชนที่ต่อต้านฝรั่งเศส

ค. ตาแสง

ตาแสงได้รับการเลือกตั้งมาจากพ่อบ้านที่สังกัดในเขตตาแสงนั้นๆ โดยการรับรองของเจ้าเมือง ตาแสง นอกจากเป็นตำแหน่งแล้ว ยังเป็นเขตการปกครองที่ประกอบด้วยหลายหมู่บ้าน หน้าที่หลักของตาแสง คือ เก็บภาษีอากรทุกอย่างของประชาชน เกณฑ์แรงงานตามคำสั่งของฝรั่งเศสและรักษาความปลอดภัยในเขตตาแสงของตน

ง. บ้าน

ในหมู่บ้าน มีพ่อบ้านเป็นผู้ปกครอง พ่อบ้านมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในบ้านนั้นๆ และได้รับการรับรองจากเจ้าเมือง พ่อบ้านมีหน้าที่คือปฏิบัติงานภายในเขตหมู่บ้านของตนตามคำสั่งของเจ้าแขวง เช่น เก็บภาษี เกณฑ์แรงงาน รักษาความสงบเรียบร้อย เป็นต้น

¹ สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ประวัติศาสตร์ลาว 1879-1975, หน้า 217.

ตาแสงและพ่อบ้านไม่มีเงินเดือน แต่ได้รับการยกเว้นภาษีทุกอย่าง ตลอดจนได้รับการยกเว้นจากการเกณฑ์แรงงานทุกชนิด

เครื่องมือในการปกครอง

หลังจากปฏิรูปการปกครองลาวแล้ว ฝรั่งเศสก็ตั้งระบบเครื่องมือเพื่อรักษาความสงบภายในและรักษาอำนาจรัฐของฝรั่งเศสในลาว กล่าวคือ จัดตั้งกำลังทหารและตำรวจ โดยได้ใช้งบประมาณสูงกว่าด้านอื่นๆ และมีลักษณะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตำรวจมีอยู่สี่ประเภทด้วยกัน คือ ตำรวจรักษาบ้าน ตำรวจกำแพงนคร ตำรวจสันติบาลและ ตำรวจบ้าน หน้าที่ของตำรวจ คือ ปราบปรามบุคคลหรือขบวนการที่ต่อต้านฝรั่งเศสและ ควบคุมนักโทษ ตำรวจทั้งหมดต้องอยู่ใต้บังคับบัญชาผู้สำเร็จราชการที่เป็นคนฝรั่งเศส โดยตรง

ส่วนทหารฝรั่งเศสได้อนุญาตให้มีทหารรักษาพระองค์เพื่อเป็นเกียรติแก่เจ้าชีวิตเฉพาะในหลวงพระบาง ในขณะที่เดียวกันนั้นฝรั่งเศสได้นำทหารจากอาณานิคมในแอฟริกา และจากเขมรมา รักษาความสงบในลาว และกำลังทหารดังกล่าวถูกแยกย้ายไปประจำในแขวงต่าง ๆ ของลาว กำลังทหารของฝรั่งเศสได้ดำเนินการปราบปรามและทำลายขบวนการชาตินิยมที่ต่อต้านการปกครองฝรั่งเศสโดยตลอดมา

ด้านการศาล ฝรั่งเศสได้มีการจำแนกและแบ่งแยกในสังคมลาว คือ คนลาวต้องไปขึ้นศาลลาว ส่วนคนฝรั่งเศสและชาวต่างประเทศต้องไปขึ้นศาลฝรั่งเศส⁶

2.1.3 นโยบายทางด้านเศรษฐกิจของฝรั่งเศสต่อลาว

2.1.3.1 การขูดรีดแรงงานคนลาว และขูดรีดเศรษฐกิจของลาว

ฝรั่งเศสมิได้นำเอาเงินจากที่อื่นเข้าไปช่วยจนเจือลาว ดังนั้นฝรั่งเศสจึงต้องหารายได้ให้พอกับรายจ่ายกับคนลาว เพื่อให้ได้มาซึ่งรายจ่ายมหาศาลดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ฝรั่งเศสจึงได้ออกแรงขูดรีดแรงงานประชาชนลาว กล่าวคือ ฝรั่งเศสได้ออกกฎหมายให้พลเมืองลาวผู้ชายทุกคนที่มีอายุระหว่าง 18-60 ปี ต้องไปทำงานให้ฝรั่งเศสอย่างต่ำ 100 วันต่อปี โดยกำหนดให้สองประเภท คือ

⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 223-227.

ประเภทแรกลาวลุ่มและลาวสูงจะต้องไปทำงานครั้งละ 16 วัน ประเภทที่สอง ลาวเทิงจะต้องไปทำงานครั้งละ 20 วัน หากไปไม่ได้ก็ต้องหาคนอื่นไปทำแทน ซึ่งถ้าจ้างกันก็จะเป็นเงิน 50-100 กีบ ถ้าหากไม่ไปหรือจ้างคนไปทำแทนไม่ได้ จะถูกจำคุกหรือปรับเงินอย่างหนัก นอกจากนั้นยังต้องเสียค่าไถ่งาน สำหรับลาวลุ่มและลาวสูง คนละ 4.30 กีบต่อครั้ง ส่วนลาวเทิง คนละ 2.40 กีบต่อครั้ง⁷

นอกจากนี้ ชายฉกรรจ์ทุกคนยังต้องถูกเกณฑ์ไปทำงานรับจ้างอีกคนละ 3 ครั้งต่อปี ครั้งละ 16 วัน สำหรับลาวลุ่มและลาวสูง และครั้งละ 20 วัน สำหรับลาวเทิง โดยได้รับค่าจ้างกลุ่มแรกวันละ 0.40 กีบ กลุ่มหลังวันละ 0.20 กีบ ใครไม่ไปหรือไม่จ้างคนไปแทนจะถูกปรับอย่างหนัก

ตาราง ที่ 2 การขูดรีดแรงงานชาวลาวของจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส

ประเภทของงาน	ประเภทของคน		
	ลาวลุ่มและ ลาวสูง	ลาวเทิง	คนต่างด้าวชาว เอเชีย
ก.เกณฑ์แรงงานโดยไม่จ่ายค่าจ้าง			
- ต่อปี(วัน)	100	100	
-ไปครั้งละ(วัน)	16	20	
- หากไม่ไปต้องเสียเงินค่าไถ่งาน(กีบ)	4.30	2.4	7
ข. เกณฑ์แรงงานโดยได้ค่าจ้าง			
- ทำงานปีละ 3 ครั้ง ครั้งละ(วัน)	16	20	
-ได้ค่าแรงงานวันละ (กีบ)	0.40	0.20	
รวมสองประเภทต้องไปทำงานปีละ(วัน)	148	160	
คิดเป็นร้อยละของเวลาทั้งปี	40.55	43.84	

ที่มา: ดัดแปลงมาจาก ทองสา ไชยะวงคำดี และคณะ, 1989: 26

สรุปว่า คนลาวถูกเกณฑ์ไปทำงานให้ฝรั่งเศสถึงปีละ 100 วัน หรือเกือบ 1 ใน 3 ของปี หากนับรวมเวลาถูกเกณฑ์ไปทำงานรับจ้างราคาถูกอีกปีละ 48-60 วัน รวมแล้วทั้งปีต้องไปทำงาน

⁷ เพิ่งอ้างแล้ว, หน้า 227.

ให้ฝรั่งเศสปีละ 148-160 วันหรือเกือบครึ่งหนึ่งของเวลาตลอดปี หากนับเวลาที่ต้องสูญเสียไปในการเดินทางไป-กลับระหว่างหมู่บ้านกับบริเวณที่ทำงานเกณฑ์แล้วทำให้ชาวลาวที่เป็นชายเกือบไม่มีเวลาทำงานให้กับครอบครัวของตนเอง อาจกล่าวได้ว่าฝรั่งเศสได้ยกเลิกกฎหมายทาสของลาว แต่คนลาวกลับมาต้องทำงานรับใช้ฝรั่งเศสราวกับเป็นทาสของฝรั่งเศส

ในระหว่างไปทำงานให้ฝรั่งเศสแรงงานเกณฑ์เหล่านั้นต้องจัดหาอาหารไปรับประทานเอง เพราะทางฝรั่งเศสมิได้มีอาหารให้แต่ประการใดและยังต้องจัดหาเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานอีกด้วย เวลาไม่สบายในระหว่างการทำงานก็ต้องดูแลรักษาพยาบาลกันเอง คนเหล่านั้นจึงต้องลำบากในการที่ครอบครัวต้องสะสมเงินเพื่อเตรียมไว้เป็นค่าใช้จ่ายระหว่างการเดินทางไปทำงานให้ฝรั่งเศสอีกด้วย

พร้อมกันนั้น ฝรั่งเศสได้วางกฎเกณฑ์การเก็บภาษีและการลงโทษการการหลบหนีภาษีไว้ตั้งแต่แรก โดยกำหนดโทษว่า ใครไปเสียภาษีไม่ทันเวลาตามกำหนดจะถูกปรับ 7-20 กีบ และจะถูกจำคุก พร้อมทั้งต้องทำงานหนักตั้งแต่ 10 วัน ถึง หนึ่งเดือน นักประวัติศาสตร์ลาวได้สรุปว่า “เมื่อฝรั่งเศสอยู่ได้ด้วยเงิน และเพื่อความมั่งคั่ง พวกเขาจึงต้องเพิ่มค่าภาษี ค่าหัว ขึ้นเรื่อยๆ และต้องลงไปกับภาษีอย่างเข้มงวดกวัดขันและเอาเป็นเอาตายกับคนลาว”⁸ ทั้งนี้ฝรั่งเศสได้กำหนดภาษีไว้ 2 ประเภท คือ

1. ภาษีโดยตรง คือ ภาษีที่ต้องเสียประจำทุกๆปี กล่าวคือ ค่าหัวคน ซึ่งอัตราเปลี่ยนแปลงเป็นช่วงๆ เช่น ปี ค.ศ. 1897 เสียคนละ 0.50 กีบ ปี ค.ศ. 1919 เสีย 2.50 กีบ ปี 1940 เสียคนละ 9.6 กีบ ภาษียกเว้นการเป็นทหาร ภาษียาฝิ่น (ผู้ชายลาวสูงทุกคนต้องเสียภาษีคนละปอง ซึ่งเท่ากับ 480 กระราม) ภาษีสรรพสามิต (ป่าดง) และภาษีจากวัดถ้ำและของต่างๆอีก

2. ภาษีทางอ้อม เก็บจากวิสาหกิจและกิจการต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจและอื่นๆ กล่าวคือ ภาษีจากผลผลิตทางกสิกรรม อุตสาหกรรม การขุดค้นเหมืองแร่ ภาษีสวน ภาษีจากอุตสาหกรรม และการค้าและอากรต่าง ๆ เช่น อากรสินค้าขาเข้า-ออก อากรจดทะเบียนบัญชี ทรัพย์สิน อากรยาฝิ่น อากรยาสูบ อากรเหล้าฝิ่นเมือง อากรเหล้าต่างประเทศ อากรเกลือ อากรการขายสัตว์ อากรการพนัน เป็นต้น

⁸ทองสา ไชยวงคำดี และ คณะ, ประวัติศาสตร์ลาว (1893 ถึงปัจจุบัน). เล่ม 1, หน้า 29.

ภาษีที่เก็บจากคนลาวในช่วง ค.ศ. 1893 ถึง ค.ศ. 1940 ได้เพิ่มขึ้นถึง 4-5 เท่า นอกจากนี้ ภาษีทางตรงและทางอ้อมที่กล่าวมาแล้ว ยังมีภาษีพิเศษที่เรียกว่า “ภาษีชดช่วย” หรือ “ภาษีบริจาคนั้น” จะเรียกเก็บเวลาคลังหลวงขาดเงิน โดยออกเป็นพันธบัตรเงินฝากหรือพันธบัตรกู้ยืม นอกจากนี้ ในแต่ละปีต้องได้เก็บภาษีพิเศษชดช่วยคลังหลวงอย่างน้อยหนึ่งครั้ง โดยเฉพาะในเวลารัฐบาล ต้องการใช้จ่ายประมาณมาก ๆ เช่น ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 (ปี ค.ศ. 1914-1918) ช่วงปราบปราม ขบวนการต่อต้านของประชาชน ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น แต่ละครั้งคนลาวต้องขายข้าว ขายสัตว์เลี้ยงและอื่นๆที่ขายได้ เพื่อนำเอาเงินมาเสียภาษีทางตรงทางอ้อมและภาษีพิเศษ

นอกจากนั้น ฝรั่งเศสยังได้ค้าขายยาฝิ่นเถื่อนเพื่อหารายได้อีกด้วย กล่าวคือ ปี ค.ศ. 1896 ฝรั่งเศสได้ตั้งโรงงานกลั่นยาฝิ่นที่เมืองหลวงพระบาง ปี ค.ศ. 1899 การค้ายาฝิ่นทำรายได้ ให้กับคลังหลวงฝรั่งเศสในลาวถึง 99,000 กีบ⁹ ปี ค.ศ. 1907 ผู้สำเร็จราชการลาวได้ไปตรวจตราใน หลายแขวงทั่วประเทศลาว และได้พบว่าคนลาวเกือบหมดทุกคนพากันสูบฝิ่น เด็กเล็กก็พากันสูบ ร่วมกับผู้ใหญ่ นอกจากสูบแล้วยังมีการกินอีกด้วย¹⁰ ผลจากการชูรีดแรงงานและภาษีต่างๆ ทำให้ เกิดการต่อต้านฝรั่งเศสจากชาวลาวผู้รักชาติทางเหนือ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1908 และ ทางใต้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 และต่อมาได้ขยายไปยังภูมิภาคอื่นๆอีก ด้วย

2.1.3.2 นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของฝรั่งเศสในลาว

ถึงแม้ว่า ฝรั่งเศสได้ปกครองลาวนานถึง 60 กว่าปี แต่ฝรั่งเศสก็มิได้มีการพัฒนา พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ลาวแต่อย่างใด เศรษฐกิจของลาวส่วนใหญ่ยังเป็นเศรษฐกิจ แบบพอเพียง กล่าวคือ การผลิตในหมู่บ้านในชนบทส่วนใหญ่ผลิตเพื่อบริโภคในชุมชนเท่านั้น เนื่องจากฝรั่งเศสเห็นว่าผลประโยชน์ของฝรั่งเศสส่วนใหญ่อยู่ที่เวียดนาม ส่วนลาวเป็นเพียง ประเทศที่สนองวัตถุดิบให้กับฝรั่งเศสเท่านั้น ทางด้านการผลิตการเกษตรยังเป็นไปตามแบบ ธรรมชาติ มิได้พัฒนาชลประทาน โดยใช้คลองและประตูละบายน้ำมากมายเป็นระบบ ผลผลิตเข้า ขึ้นๆ ลงๆ ไปตามสภาวะดินฟ้าอากาศและผนวกกับการเสียภาษีผลผลิตให้ฝรั่งเศส ซึ่งได้ทำให้การ ผลิตเข้าไม่พอกับการบริโภคในขณะที่ฝรั่งเศสได้ขยายพื้นที่ปลูกข้าวอยู่ในโคชินไชน่าเพิ่มจาก 522,000 เฮกตาร์ * ในปี ค.ศ. 1880 เป็น 2,200,000 เฮกตาร์ ในปี ค.ศ. 1937 (เพิ่มขึ้น ร้อยละ 421) ¹¹

⁹ สุวิทย์ ชีรสาคัด, ประวัติศาสตร์ลาว 1779-1975, หน้า 234.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 235.

* 1 เฮกตาร์เท่ากับ 2.5 เอเคอร์ 1 เอเคอร์เท่ากับ 2.5 ไร่

พร้อมกันนั้น ฝรั่งเศสได้ทำการเพาะปลูกขนาดใหญ่ โดยปลูกกาแฟ ชา ฝ้าย (แก้งีนา) หมากแห้ง หรือ เร่ว กายาน และมันฝรั่ง เพื่อขายให้แก่ชาวฝรั่งเศสในลาวและส่งขายต่างประเทศเท่านั้น

ทางด้านอุตสาหกรรม ฝรั่งเศสได้ส่งคณะสำรวจแร่ธาตุไปยังลาวในปี ค.ศ. 1900 ผลการสำรวจพบว่าลาวมีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์หลายชนิด มีทั้งถ่านหิน เหล็ก ทอง เงิน เพชร พลอย ตะกั่ว กำมะถัน ทั้งสเตนและพลวง แต่เนื่องจากการขุดค้นและแปรรูปแร่ธาตุเหล่านี้ต้องใช้ทุนสูง และใช้เวลานาน จึง“ไม่สอดคล้องกับความต้องการของฝรั่งเศสที่ต้องการลงทุนน้อยได้กำไรและเร็ว ฝรั่งเศสจึงไม่มีการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมในลาว”¹² อุตสาหกรรมที่พอมืออยู่บ้างเล็กน้อย คือ เหมืองตะกั่ว ซึ่งมี 2 แห่งที่โพนดิว และ ที่บ่อแห้งใน แขวงคำม่วน ฝรั่งเศสได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1923 แร่ตะกั่วเหล่านี้เมื่อขุดค้นขึ้นมาแล้วก็นำมาถลุงให้บริสุทธิ์ขึ้น แล้วส่งไปถลุงภาคกลางเพื่อส่งไปขายยังต่างประเทศ ซึ่งตลาดใหญ่ คือ สิงคโปร์ อุตสาหกรรมตะกั่วได้ทำเงินให้แก่ฝรั่งเศสมาก ปี ค. 1930สามารถจำหน่ายตะกั่วได้ถึง 123 ล้านกิบ ปี ค. 1937 อินโดจีนของฝรั่งเศสส่งตะกั่วไปขายต่างประเทศ ถึง 1,602 ตัน ในจำนวนนี้มี 939 ตันจากลาว และ เพิ่มขึ้น 950 ตัน¹³ ในปี ค.ศ. 1938

ฝรั่งเศสได้ผูกขาดการขุดค้นและจำหน่ายไม้ตั้งแต่ระยะต้นๆที่เข้ามาปกครองลาว ในแต่ละปีบริษัทของฝรั่งเศสได้ส่งไม้สักออก 12,000-15,000ท่อน และไม้อื่นๆอีก 20,00 -30,000 ท่อน โดยปล่อยให้ไหลไปตามลำแม่น้ำโขงจนถึงไซ่ง่อน ซึ่งเป็นเมืองอุตสาหกรรมไม้¹⁴ สำหรับการค้าระบบทุนนิยมได้เข้าสู่เมืองใหญ่ ๆ เช่น หลวงพระบาง เวียงจันทน์ แต่สินค้าหลักๆของลาวก็เป็นเพียงเครื่องป่าเหมือนเดิม การค้าไม้สู้จะเฟื่องฟู เพราะฝรั่งเศสไม่สนใจพัฒนาการคมนาคม ถนนที่สร้างไม่มีคุณภาพจึงใช้ได้เพียงฤดูแล้งเท่านั้น

2.1.4 ผลกระทบของวัฒนธรรมตะวันตกต่อสังคมลาว

การเผยแพร่สังคมวัฒนธรรมตะวันตกในลาว การเข้ามาของระบบอาณานิคมของฝรั่งเศสมิได้เป็นเพียงการเข้ามาของระบบการเมืองใหม่และเศรษฐกิจที่ไปผูกพันกับเศรษฐกิจโลก

¹¹ พูมี วงศ์วิจิตร, ในความทรงจำของพูมี วงศ์วิจิตร, แปลโดย พิษณุ จันทรวีวัฒน์, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บริษัท เนชั่นบุ๊คส อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด, 2546), หน้า 12-18.

¹² ทองสา ไชยะวงคำดีและคณะ, ประวัติศาสตร์ลาว(1893 ถึง ปัจจุบัน), เล่ม 1, หน้า 41.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 42.

¹⁴ เฟ็งอ้าง, หน้า 37-38.

เท่านั้น แต่ยังเป็น การเข้ามาของระบบการศึกษา วัฒนธรรมและค่านิยมแบบตะวันตกอีกด้วย ฝรั่งเศสได้พยายามใช้นโยบายผสมกลมกลืน (assimilation) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนอินโดจีนให้มีวัฒนธรรมเหมือนเมืองแม่ โดยได้มีการปฏิรูปโรงเรียนในลาว ซึ่งได้นำเอาระบบการศึกษาแบบฝรั่งเศสมาแทนการเรียนสอนแบบเดิมที่เน้นศีลธรรม เคารพขนบธรรมเนียมประเพณีลาวที่ดีงาม นอกจากนี้ระบบการศึกษาแบบฝรั่งเศสที่นำเข้ามาในลาวได้มีไว้สำหรับกลุ่มบุตรหลานของผู้ปกครองและคนที่มีเงินเท่านั้น โอกาสทางการศึกษาสำหรับประชาชนสามัญได้ลดลง เนื่องจากมีครอบครัวจำนวนน้อยที่สามารถจ่ายค่าเรียนที่ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาเรียกเก็บได้ ในปี ค. ศ. 1923 จำนวนประชาชนในทั่วประเทศที่ไม่รู้หนังสือมีถึง ร้อยละ 90 ถึง ร้อยละ 96 ในปี ค.ศ. 1930 มีโรงเรียนเพียง 66 แห่งทั่วประเทศลาว โดยส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนประถมที่มีสามห้องเท่านั้น โดยมีนักเรียนที่เป็นคนลาว 2,396 คน¹⁵ สำหรับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาสมบูรณ์และมีเงินเท่านั้นจึงสามารถไปเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาที่เวียงจันทน์ได้ ในจดหมายลงวันที่ 28 มกราคม ปี ค. ศ. 1932 ที่ฝากถึงอธิการบดีกรมการศึกษาที่เวียงจันทน์ สมเด็จเจ้าเพชรชลาศได้ยืนยันว่า "การปราชัยในการดัดแปลงโรงเรียนต่างๆในลาวไม่ใช่เพราะการขาดหนังสือและอุปกรณ์การศึกษา แต่เป็นเพราะไม่มีโครงการศึกษาและไม่มีหลักสูตรในการเรียน"¹⁶

เมื่อการศึกษาและความคิดแบบตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลได้สร้างให้คนรุ่นใหม่หันมาใช้วิธีการแบบตะวันตกที่ฝรั่งเศสได้โฆษณาว่า ตะวันตกเป็นโลกที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วัฒนธรรม ดังนั้นคนลาวต้องรับเอาวัฒนธรรมของตะวันตก ฝรั่งเศสได้ส่งเสริมให้มีสถานค้าประเวณี ร้านขายเหล้า สุรา และสถานที่การพนัน โดยเป็นการทำลายขนบธรรมเนียมประเพณีของลาว พร้อมกันนั้น ฝรั่งเศสยังได้นำเอาคริสตนิกายคาทอลิกเข้ามาเผยแพร่อย่างกว้างขวางในลาว โดยเป็นการทำลายศาสนาพุทธ ซึ่งทำให้เกิดการแบ่งแยกในหมู่ประชาชนอีกด้วย

2.1.5 การต่อต้านฝรั่งเศสของประชาชนลาวเผ่าต่างๆ

หลังจากยึดครองลาวแล้ว ฝรั่งเศสได้ดำเนินการจู่โจมรุนแรงงาน เกณฑ์ภาษีอากรอย่างหนัก แย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติของลาว ทำให้ประชาชนลาวได้รับความทุกข์และรู้สึกเกลียดชังฝรั่งเศส นอกจากนี้ภายใต้ระบบอาณานิคมของฝรั่งเศสได้มีการนำเอาระบบการจำเนกชนชั้นทางสังคมที่เข้มงวดกว่าแต่ก่อนมาใช้ คนฝรั่งเศสได้รับอภิสิทธิ์มากที่สุด แต่ประชาชนลาวกลับอยู่ใน

¹⁵ อังแล้ว, หน้า 48-49.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

ระดับล่าง ประชาชนลาวจึงได้ต่อต้านฝรั่งเศสเป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชแห่งชาติ

การลุกฮือขึ้นของชาวลาวกลุ่มต่างๆ เพื่อต่อต้านฝรั่งเศสเกิดขึ้นทั่วเขตต่าง ๆ ในประเทศ ในช่วงแรกได้เกิดขึ้นทางภาคใต้ลาว ต่อมาได้ขยายไปยังภาคกลางและภาคเหนือของลาว ในจำนวนนั้นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด คือ ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสกลุ่มพ่อกะควด (ค.ศ. 1900-1903) ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสกลุ่มองค์แก้วและองค์กมมะคำ (ค.ศ. 1901-1936) ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสของชาวม้งกลุ่มเจ้าฟ้าป่าใจ (ค.ศ. 1918-1922) ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสกลุ่มพญาคำลือเมืองสิงห์ (ค.ศ. 1908) ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสกลุ่มม้ง เจ้าสุวรรณภูมิแห่งเมืองอุ แขวงพงสาลี (ค.ศ. 1908-1910) ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสของแขวงซำเหนือ (ค.ศ. 1914-1915) ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสกลุ่มองค์แสนแห่งพงสาลี (ค.ศ. 1915-1927) ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสของนายครุคำ (ค.ศ. 1920) ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสของขบวนการคอมมิวนิสต์ลาว (ค.ศ. 1934-1954)¹⁷ ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศส ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศและขาดความร่วมมือและความสามัคคีระหว่างกัน ไม่มีอาวุธที่ทันสมัย ประการที่สอง คือ ในการต่อต้านฝรั่งเศสที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ขาดศูนย์กลางชี้้นำการดำเนินการ ชาวลาวผู้รักชาติต่างรวมกลุ่มของตนเองก่อกบฏเป็นจุด ๆ โดยไม่ประสานงานกัน ซึ่งทำให้ฝรั่งเศสปราบปรามได้ง่าย ขณะเดียวกันนั้น ถึงแม้มีผู้นำ แต่ไม่มีใครมีอิทธิพลมากพอที่จะรวมขบวนการเหล่านั้นให้อยู่ภายใต้คำสั่งเดียว ฉะนั้นขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสนั้นก็จึงแตกสลายลง ส่วนขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสของกลุ่มคอมมิวนิสต์ ซึ่งดำเนินการต่อสู้มาเป็นเวลา 20 กว่าปีได้รับความสนับสนุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากองค์การคอมมิวนิสต์สากลจนได้รับชัยชนะซึ่งทำให้ฝรั่งเศสต้องถอนตัวออกจากอินโดจีนในปี ค.ศ. 1954 เนื่องจากว่าขบวนการคอมมิวนิสต์ลาวมีพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (ในช่วงแรก) เป็นแกนนำการต่อสู้ และต่อมาในปี ค.ศ. 1955 ได้แยกออกเป็นพรรคประชาชนปฏิวัติลาว¹⁸ และได้มีการร่วมมืออย่างกว้างขวางภายในประเทศโดยมีความใกล้ชิดกับพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศต่างๆ รวมทั้งองค์การคอมมิวนิสต์สากลอีกด้วย

¹⁷ คณะค้นคว้าประวัติศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬาลาว, ประวัติศาสตร์การต่อต้านฝรั่งเศส (นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์แห่งรัฐ, 1985), หน้า 30-34.

¹⁸ โกสอน พมวิหาน, 25 ปีแห่งการต่อสู้และชัยชนะของพรรคประชาชน ปฏิวัติลาว (นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์แห่ง ส.ป.ป.ล, 1980), หน้า 10.

2.2 สภาวะสงครามเย็นภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา

2.2.1 สาเหตุที่นำไปสู่สงครามเย็น

สงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลงไปพร้อมกับระเบียบระหว่างประเทศแบบเก่า (old international order) สหภาพโซเวียตได้กลายเป็นประเทศอภิมหาอำนาจควบคู่กับสหรัฐอเมริกา ในระเบียบระหว่างประเทศใหม่ดูเหมือนว่าโลกจะมีการร่วมมือกันมากขึ้นกว่าเดิมเพื่อจะทำให้โลกมีสันติภาพ และปราศจากสงครามที่ร้ายแรง แต่ขณะเดียวกันนั้นได้เกิดความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญของระบบระหว่างประเทศโดยได้นำไปสู่การกำเนิดของสงครามเย็น สงครามเย็นเป็นผลมาจากสถานการณ์ที่ไม่มีทางเลือก (dilemma)¹⁹ สงครามเย็นเป็นสงครามที่ไม่มีผู้ได้มีผู้ใช้กำลังทหารเข้าสู้รบ หรือประจันหน้ากัน ผู้ก่อสงครามจะพยายามอยู่เบื้องหลัง จะทำการยุยงบ้าง ยุแหย่บ้าง นอกจากนั้นยังได้ส่งพวกกองโจรเข้ามาเพื่อหาช่องทางบ่อนทำลายและล้มล้าง

ความหมายพื้นฐานของสงครามเย็นคือ มีความขัดแย้งและแตกแยกระหว่างกลุ่มประเทศที่สำคัญในโลกสองกลุ่ม ซึ่งไม่สามารถใช้สงครามเป็นเครื่องมือประหารกันได้ เนื่องจากต่างฝ่ายต่างมีอาวุธนิวเคลียร์เป็นเครื่องมือต่อรอง ดังนั้นโลกจึงตกอยู่ในสภาวะอิมคริม คือจะมีสงครามก็ไม่ใช่ จะมีสันติภาพก็ไม่เชิง²⁰

เหตุผลที่นำไปสู่สงครามเย็นมีอยู่หลายประการด้วยกัน²¹ แต่มีเหตุผลหลัก 4 ประการที่สามารถอธิบายได้ว่าทำไมสหรัฐกับสหภาพโซเวียตจึงค่อยๆก้าวไปสู่ความเป็นศัตรูต่อกันดังต่อไปนี้²²

¹⁹ Arthur Jr. Schlesinger, "Origins of the Cold War", in Gerald Kurland. The Origins of the Cold War (New York: Simon I Schuster, 1975), p.75.

²⁰ ประทุมพร วัชรเสถียร, โลกร่วมสมัย: ตอบคำถามของคนรุ่นใหม่ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ป่าเจรา, 2548), หน้า 78.

²¹ William Nester, The Cold War: Origins, Strategies, Aftermath, in The International relations: Geopolitical and Economic Conflict and Cooperation (New York: Harper Collins College Publishers, 1995), p. 211.

²² สมพงษ์ ชูมาก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 และแนวโน้ม), พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 247.

- เหตุผลทางด้านประวัติศาสตร์
- วัตถุประสงค์แห่งชาติ
- อุดมการณ์ที่ขัดแย้งกัน
- บุคลิกของผู้ผู้นำ

ก) เหตุผลทางด้านประวัติศาสตร์

ปี ค.ศ.1917 การปฏิวัติสังคมนิยมได้รับชัยชนะในรัสเซีย ซึ่งเป็นการกำเนิดประเทศคอมมิวนิสต์ใหม่ขึ้นในโลก สหรัฐอเมริกาไม่ได้ให้การรับรองรัฐบาลพรรคบอลเชวิก(พรรคคอมมิวนิสต์)และไม่ได้เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เนื่องจากสหรัฐอเมริกากลัวลัทธิคอมมิวนิสต์สากลและการปฏิวัติของพรรคบอลเชวิก ปี ค.ศ. 1918 สหรัฐอเมริกาได้ใช้กำลังแทรกแซงเข้าไปในรัสเซีย ที่เป็นการสนับสนุนการทำลายล้างลัทธิคอมมิวนิสต์ในรัสเซีย²³ ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศมีความเย็นชาและเป็นศัตรูกันอย่างเปิดเผย

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 การร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตเป็นการร่วมมือแบบไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเป็นไปด้วยความจำเป็นที่ต้องเป็นพันธมิตรกันร่วมด้านฟาสซิสต์เยอรมนี เพื่อรักษาและแบ่งปันผลประโยชน์ของตนในยุโรป เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วไปยังประเทศยุโรปตะวันออก สหภาพโซเวียตได้กลายเป็นอภิมหาอำนาจของค่ายสังคมนิยม ทำให้สหรัฐอเมริกาไม่พอใจกับการที่สหภาพโซเวียตเป็นรัฐมหาอำนาจในโลกและไม่รับบทบาทของสหภาพโซเวียตในการครอบงำทางด้านความปลอดภัยในประเทศยุโรปตะวันออก²⁴ ทั้งๆที่สหภาพโซเวียตมีความเข้มแข็งทางการทหารเกินกว่าที่เคยคาดคิดไว้ ดังนั้นความไม่ไว้วางใจและความระแวงซึ่งกันและกันจึงยังคงมีอยู่ต่อไป

ข) วัตถุประสงค์แห่งชาติ

สหรัฐอเมริกาผ่านพ้นสงครามโลกครั้งที่สองมาได้อย่างเข้มแข็ง และนำภาคภูมิใจในฐานะที่เป็นชาติอภิมหาอำนาจผู้นำชัยชนะมาสู่ประชาชาติพันธมิตรทั้งหมด ไม่มีมหาอำนาจชาติใดที่ผ่านพ้นวันสงครามแล้วยังคงความมั่นคงอย่างล้นเหลือเท่ากับสหรัฐอเมริกาซึ่งมีพลเมืองเพียง

²³เรื่องเดียวกัน, หน้า 248.

²⁴David Carlton and Herbert M. Levine, *The Cold War Debated* (New York: McGraw-Hill Book Company, 1988), p. 91.

ร้อยละหกของประชากรของโลก แต่เป็นเจ้าของเงินทุนของโลกถึงสามในสี่และเป็นเจ้าของอุตสาหกรรมหนักของโลกถึงสองในสาม มีกองทัพที่มีจำนวนพลมากกว่า 12 ล้านคนพร้อมด้วยสรรพาวุธที่ทันสมัยยิ่งกว่าชาติใด ๆ กระจุกกระจายอยู่ทั่วทุกมุมโลกในระบายนั้น ยิ่งกว่านั้นยังมีระเบิดปรมาณูที่ยังมิได้มีชาติใดทำได้สำเร็จไว้เป็นประกาศิตในการเจรจาต่อรองกับฝ่ายตรงกันข้าม²⁵ อีกด้วย

หลังสงครามโลกครั้งที่สองสหรัฐอเมริกาได้กำหนดนโยบายการขยายการตลาดการค้าการลงทุนในต่างประเทศและแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติป้อนโรงงานอุตสาหกรรมโดยดำเนินการเร่งตลาดระบายสินค้าที่ล้นตลาดภายในออกสู่โลกภายนอก ทั้งนี้เพราะในยามสงครามความต้องการสินค้าอเมริกาของตลาดต่างประเทศมีมากจนสหรัฐอเมริกาต้องขยายการผลิตมากขึ้นกว่ายามปกติถึงสามเท่าตัว สินค้าออกในปี ค.ศ. 1944 ก่อนสงครามจะหยุดลงมีมูลค่าถึง 14.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ สภาวะเลิกสงครามทำให้คนอเมริกาวิตกว่าตนจะต้องลดอัตราการส่งสินค้าออกลงเหลือเพียงราวสองหรือสามพันล้านเหรียญสหรัฐ เนื่องจากแต่ละประเทศต่างเร่งการผลิตอุตสาหกรรมของตนแทนการซื้อจากสหรัฐอเมริกาแต่ฝ่ายเดียว ผู้นำสหรัฐอเมริกาจึงได้แถลงเมื่อเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 1945 ว่า “ถ้าเราต้องการช่วยให้อุตสาหกรรมผลิตได้เกือบเต็มที่เท่ากับในยามสงคราม เราต้องหาทางขายสินค้าออกให้ได้สามเท่าของระยะเวลาเมื่อก่อนสงครามเกิด”²⁶ แต่สินค้าขาเข้าก็มีความจำเป็นเช่นกัน “เราต้องการตลาดใหญ่ทั่วโลกเพื่อจะขายและซื้อ” ประธานาธิบดีทรูแมนได้รับแรงสนองความต้องการของประเทศอย่างรีบด่วน โดยเมื่อรัฐบาลอังกฤษเจรจาขอกู้ยืมเงิน 5 พันล้านเหรียญสหรัฐในปลายปี ค.ศ. 1945 สหรัฐอเมริกาจึงตั้งเงื่อนไขว่า นอกจากดอกเบี้ยให้กู้แล้วอังกฤษยังต้องยอมเปิดตลาดต่างประเทศที่เคยเป็นลูกค้าของอังกฤษมาก่อนให้สหรัฐอเมริกาเข้าไปค้าขายอีกด้วย²⁷

นอกจากนั้น ความเป็นชาติอภิมหาอำนาจที่นำหน้าทั้งในด้านแสนยานุภาพและเศรษฐกิจทำให้สหรัฐอเมริกาคิดว่าตนน่าจะจะต้องตัดสินปัญหาระหว่างประเทศได้อย่างราบรื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความขัดแย้งกับสหภาพโซเวียต เมื่อจอมพลสตาลินแห่งสหภาพโซเวียตได้แสดงเจตจำนงว่า สหภาพโซเวียตจำเป็นต้องป้องกันตนเองโดยการขยายอิทธิพลของตนเข้าไปใน

²⁵ สมร นิตินันท์ประภาส, สหรัฐอเมริกาในโลกปัจจุบัน (ค.ศ. 1945-1980), เล่มที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, 2431), หน้า 28.

²⁶ Lawrence S. Wittner, Cold War America: From Hiroshima to Watergate (New York: Holt Rinehart and Winston, 1978), p. 7.

²⁷ Ibid., p. 8.

ยุโรปตะวันออก ทั้งนี้เนื่องจากดินแดนยุโรปตะวันออกอันเป็นถิ่นฐานของชาวสลาฟด้วยกันเป็นเส้นทางสำคัญที่เยอรมนีใช้เดินทัพเข้ามาโจมตีสหภาพโซเวียตได้โดยสะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโปแลนด์ ประธานาธิบดีรูสเวลต์มีความรู้สึกเห็นใจสหภาพโซเวียตจึงยอมรับโดยปริยายว่าจะยินยอมให้สหภาพโซเวียตได้ผนวกดินแดนที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่เยอรมนีจะใช้เป็นเส้นทางเคลื่อนทัพเข้ามาโจมตีสหภาพโซเวียตในอนาคตและจะยินยอมให้สหภาพโซเวียตมีอิทธิพลเหนือยุโรปตะวันออกอันเป็นจุดประตุน้ำบ้านของสหภาพโซเวียตเอง ทั้งนี้เนื่องจากในระหว่างสงครามกองทัพสหภาพโซเวียตได้เป็นกำลังสำคัญในการบุกเข้าเยอรมนีตะวันออก ซึ่งขณะนั้นฟาสซิสต์เยอรมนียึดครองอยู่และสหภาพโซเวียตได้สัญญาจะช่วยสัมพันธมิตรทำศึกกับญี่ปุ่นภายหลังที่เยอรมนีพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่สอง ขณะเดียวกันนั้นทั้งสหรัฐอเมริกาและอังกฤษยังหวังว่าบรรดาประเทศที่มีเขตแดนติดต่อกับสหภาพโซเวียต เช่น โปแลนด์และบัลแกเรีย อาจจัดตั้งรัฐบาลอิสระที่เข้าข้างกับตน แต่สหภาพโซเวียตกลับมามีอำนาจจัดตั้งรัฐบาลที่เป็นมิตรกับสหภาพโซเวียต * เพราะสหภาพโซเวียตไม่ต้องการให้โปแลนด์หรือประเทศอื่น ๆ ในยุโรปตะวันออกมีรัฐบาลที่เป็นปรปักษ์กับตนและเพื่อความมั่นคงของประเทศตน

ความจริงแล้วในปลายสมัยของประธานาธิบดีรูสเวลต์เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1944 ผู้นำสองประเทศมหาอำนาจ คือ จอมพลสตาลินและนายกรัฐมนตรีอังกฤษได้แอบตกลงกันอย่างลับ ๆ ในเรื่องการแบ่งเขตอิทธิพลของอังกฤษและสหภาพโซเวียตในยุโรปเรียบร้อยแล้ว โดยทั้งสองได้ตกลงแบ่งส่วนกันมีอิทธิพลเหนือประเทศต่าง ๆ ในคราบสมุทรบอลข่านตามสัดส่วนดังนี้ คือ เขตอิทธิพลของสหภาพโซเวียตได้แก่ โรมาเนีย (ร้อยละ 90) บัลแกเรีย ยูโกสลาเวีย(ร้อยละ 50)และกรีซ(ร้อยละ 10)²⁸

* ปัญหาจัดตั้งรัฐบาลให้โปแลนด์หลังสงครามโลกครั้งที่สองนี้ยึดถือมาตั้งแต่การประชุมที่อัลตา ในการประชุมที่อังกฤษต้องการให้โปแลนด์เป็นอิสระภาพเป็นเรื่องของเกียรติยศของอังกฤษ โดยอ้างว่าเพราะยุโรปและอังกฤษเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สองก็เพื่อที่จะปลดปล่อยให้โปแลนด์มีอิสระจากเยอรมนี อังกฤษไม่ต้องการเห็นโปแลนด์ตกอยู่ใต้อำนาจของชาติมหาอำนาจอีก ส่วนจอมพลสตาลินถือว่า สำหรับรัสเซียเรื่องนี้ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของเกียรติยศแต่เป็นเรื่องของความเป็นความตาย เพราะโปแลนด์เป็นเกลียดชังที่เปิดโอกาสให้ข้าศึกผ่านเข้ามาโจมตีรัสเซียมาตลอดเวลาในประวัติศาสตร์ แต่เมื่อขณะนั้นกองทัพโซเวียตยังคงติดอยู่กับกองทัพเยอรมนีและต้องการอาศัยกำลังของสัมพันธมิตรตะวันตก สหภาพโซเวียตจึงต้องยินยอมรับปากจะ ปฏิบัติตามคำประกาศเกี่ยวกับโปแลนด์(Declaration on Poland) ซึ่งสัญญาจะให้โปแลนด์ได้มีการเลือกตั้งรัฐบาลของตนเองอย่างเสรี สหรัฐอเมริกาและอังกฤษยอมรับรองให้เส้นเคอร์ซอน(Curzon Line)เป็นเส้นกั้นเขตแดนด้านตะวันออกของโปแลนด์และยอมยกดินแดนใหญ่ในภาคตะวันออกของโปแลนด์ให้กับสหภาพโซเวียตเพื่อจะแลกกับที่สหภาพโซเวียตยอมให้โปแลนด์มีการเลือกตั้งรัฐบาลอย่างเสรีและยอมเข้าเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ

แต่สหรัฐอเมริกาพยายามที่ยืนกรานให้สหภาพโซเวียตปล่อยให้โปแลนด์มีการเลือกตั้งอย่างเสรีโดยปรึกษาหารือกับผู้แทนที่รัฐบาลโปแลนด์ส่งไปปรึกษาซึ่งมีใจฝักใฝ่กับสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 23 เมษายน ค.ศ. 1945 ท่าน วี. เอ็ม. โมโลตอฟ(V.M.Molotov) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศแห่งสหภาพโซเวียตได้เข้าพบประธานาธิบดีทรูแมน ทั้งสองฝ่ายได้เจรจาเกี่ยวกับปัญหาการจัดตั้งรัฐบาลให้โปแลนด์ตามข้อตกลงยัลตา ฝ่ายสหภาพโซเวียตยืนกรานที่จะให้โปแลนด์เป็นอิสระแต่ต้องมีรัฐบาลที่ฝักใฝ่ฝ่ายตนเพื่อจะทำให้ฝ่ายโซเวียตเป็นเขตอิทธิพลของสหภาพโซเวียตให้ได้แน่นอน ประธานาธิบดีทรูแมนก็ยังมีความมั่นใจว่าตนเองกำลังเป็นต่อในเรื่องนี้เพราะสหภาพโซเวียตกำลังต้องการความช่วยเหลือทางการเงินและการปฏิรูปประเทศจากสหรัฐอเมริกา แต่สตาลินยังคงยืนกรานที่จะให้โปแลนด์มีรัฐบาลที่ฝักใฝ่ฝ่ายสหภาพโซเวียต ประธานาธิบดีจึงได้ลงนามในคำสั่งให้หยุดโครงการให้ประเทศสัมพันธมิตรกู้ยืมทันทีเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1945²⁹ เพราะคาดว่า การบีบสหภาพโซเวียตทางด้านเศรษฐกิจในระยะนี้เพื่อให้สหภาพโซเวียตปฏิบัติตามประสงค์ของสัมพันธมิตร ฝ่ายสหภาพโซเวียตได้ใช้โอกาสในขณะที่ยกกองทัพของตนยึดครองดินแดนยุโรปตะวันออกอยู่จัดการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ และการเมืองของบรรดาประเทศต่าง ๆ ในยุโรปตะวันออก

ประธานาธิบดีทรูแมนได้ใช้ความพยายามหาทางให้สหภาพโซเวียตถอนตัวออกจากยุโรปตะวันออก โดยได้จัดส่ง เจมส์. เอฟ. เบิร์นส์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศคนใหม่ของตนเข้าร่วมประชุมในการประชุมสภารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ณ กรุงลอนดอน โดยมีระเบิดปรมาณูที่เพิ่งผลิตได้มาใหม่สนับสนุนข้อเสนอของฝ่ายสหรัฐอเมริกา

แต่ นายวี.เอ็ม. โมโลตอฟ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหภาพโซเวียตเกิดความแน่ใจว่าถึงจะมีระเบิดปรมาณูหนุนหลัง เบิร์นส์ก็จะไม่เสี่ยงต่อการทำสงครามอีกครั้งหนึ่งเพียงเพื่อให้มีการเลือกตั้งอย่างเสรีในยุโรปตะวันออก โมโลตอฟคาดการณ์ไม่ผิด เบิร์นส์จำเป็นต้องรับอย่างไม่เต็มใจว่า ยุโรปตะวันออกเป็นเขตอิทธิพลของสหภาพโซเวียต หลังจากนั้นสหภาพโซเวียตไม่เพียงแต่ขยายอิทธิพลของตนไปยังโปแลนด์แต่ยังเลยไปถึงแหลมบอลกัน อันได้ทำให้อังกฤษเกิดความหวาดระแวงสหภาพโซเวียตและหันไปให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาต่อต้านสหภาพโซเวียตแทน

²⁸ Lawrence S. Wittner, *Cold War America: From Hiroshima to Watergate* (New York: Holt Rinechart and Winston, 1978), p. 6.

²⁹ สมร นิติทัศน์ประกาศ, *สหรัฐอเมริกาในโลกปัจจุบัน* (ค.ศ. 1945-1980), หน้า 36-37.

ค) อุดมการณ์ที่ขัดแย้งกัน

ความคิดอันเป็นที่มาของลัทธิทรูแมน(Truman Doctrine) ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ใช้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการทำสงครามเย็นกับสหภาพโซเวียตนั้นได้มาจากบทความของ จอร์จ. เอฟ. เคนเนน นักการทูตอาชีพ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสหภาพโซเวียตเรื่อง “ที่มาแห่งความประพฤติกของโซเวียต”(The Sources of the Soviet Conduct ในวารสาร Affairs XXV, No. 4, July, 1947) เคนเนนเสนอแนะให้สหรัฐอเมริกาใช้ควงล้อมตริงเขตแดนของสหภาพโซเวียตและประเทศบริวารไว้ตามสภาพเดิมโดยไม่ต้องทำสงครามเผชิญหน้ากันเพราะเพียงผ่านการฆ่าฟันครั้งใหญ่ในสงครามโลกครั้งที่สองมาอย่างโหดโชนจนประชาชนเอือมระอาที่จะต้องฆ่าฟันกันอีก เคนเนนเชื่อว่าสหภาพโซเวียตจะอ่อนกำลังลงไปเองเพราะความล้มเหลวในการปกครองจนไม่สามารถจะคุกคามโลกตะวันตกและสหรัฐอเมริกาได้ เคนเนนเตือนรัฐบาลว่า ผู้นำสหภาพโซเวียตขณะนั้นยังเชื่อมั่นในปรัชญาของลัทธิคอมมิวนิสต์ว่า ลัทธิขายทุนเป็นความชั่วร้ายที่จะต้องทำลายให้พินาศแล้วสนับสนุนให้ชนชั้นกรมาชีพขึ้นกุมอำนาจในการปกครองแทน

เคนเนนเตือนว่าสหภาพโซเวียตไม่มีทางที่จะเป็นมิตรอย่างจริงจังกับประเทศเสรีที่นิยมลัทธิขายทุน เพราะฉะนั้นสหรัฐอเมริกาและโลกเสรีต้องทำตนให้มีความเข้มแข็งและระมัดระวังตัวในการติดต่อกับสหภาพโซเวียตทุกด้าน แต่เคนเนนเชื่อว่าสหภาพโซเวียตจะไม่ทำลายสังคมของโลกเสรีด้วยวิธีรุนแรงเพราะเชื่อว่าในอนาคตลัทธิทุนนิยมจะพินาศไปเองอย่างแน่นอน เคนเนนได้สรุปว่า “เป็นที่ชัดเจนว่านโยบายที่สหรัฐอเมริกาคาดำเนินกับสหภาพโซเวียตนั้นจะต้องใช้เวลาอันยาวนาน อดทนและไม่หวาดหวั่นต่อการที่จะชิงควงล้อมมิให้สหภาพโซเวียตมีโอกาสขยายอิทธิพลของตน”³⁰

เคนเนนยังเตือนให้ชาวอเมริกันระมัดระวังว่าลัทธิคอมมิวนิสต์เปรียบเสมือนกระแสน้ำที่ไหลอยู่สม่ำเสมอและซอกซอนไปทั่วทุกหนทุกแห่งที่มีทางไปเพื่อให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ฉะนั้นสหรัฐอเมริกาต้องทำหน้าที่ปกป้องโลกเสรีให้พ้นจากการตกเป็นบริวารของฝ่ายคอมมิวนิสต์หรืออีกนัยหนึ่งเสนอให้รัฐบาลดำเนินนโยบายแสวงหาประเทศบริวารในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกนั่นเอง³¹

³⁰ George F. Kennan, *American Diplomacy 1900-1950*, 4th ed (New York: The New American Library of the World Literature, Inc, 1955), p. 113.

³¹ สมร นิตี ทัศนัทประภาส. *สหรัฐอเมริกาในโลกปัจจุบัน(ค.ศ.1945-1980)*. หน้า 41.

นอกจากนั้นประเทศที่ด้อยพัฒนาทั้งหลายจะต้องกลายเป็นบริวารของประเทศคอมมิวนิสต์หรือบริวารของสหภาพโซเวียต ดังนั้นสหรัฐอเมริกาต้องแข่งขันกับสหภาพโซเวียต และให้ความช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนาอย่างเต็มที่เพื่อมิให้สหภาพโซเวียตมีโอกาสเข้าไปครอบงำเช่น อินโดจีน หากเวียคนามต้องการเป็นคอมมิวนิสต์แล้ว ประเทศอื่น ๆ ในอินโดจีนก็จะต้องกลายเป็นประเทศคอมมิวนิสต์เช่นเดียวกัน

ง) บุคลิกภาพของผู้นำ

บุคลิกภาพของผู้นำในยุคนั้นก็มีส่วนในการทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศก้าวสู่สงครามเย็น กล่าวคือ นายพลสตาลินมีความกังวลมากเกินไปต่อท่าทีของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษและตั้งกฏว่าฐานอำนาจของสหภาพจะอ่อนลง ส่วนประธานาธิบดีทรูแมนไม่ได้รับความเชื่อถือจากสตาลิน³² และประธานาธิบดีทรูแมนมิได้เป็นผู้สันทัดในการดำเนินนโยบายต่างประเทศพอที่จะคลี่คลายปัญหาอันยุ่งยาก แต่หันไปใช้นโยบายตอบโต้ที่แข็งกร้าว³³

2.2.2. ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

หลังจากสงครามโลกสิ้นสุดลงแล้ว โครงสร้างทางอำนาจของระบบโลกได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้วอย่างเห็นได้ชัด ประกอบขึ้นด้วยประเทศ 2 กลุ่มด้วยกัน ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตที่เป็นประเทศมหาอำนาจที่มีความขัดแย้งและต่างฝ่ายต่างมีแสนยานุภาพทางทหารที่เข้มแข็งที่สุดเป็นผู้นำของกลุ่ม ความสัมพันธ์และการเมืองระหว่างประเทศในโลกได้เริ่มแปรเปลี่ยนไปในลักษณะสองกลุ่ม (Bi-Polar) โดยมีสหรัฐเป็นผู้นำของกลุ่มโลกเสรี และสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำของกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ ซึ่งขณะนั้นในค่ายสังคมนิยมประกอบด้วยประเทศยุโรปตะวันออก 7 ประเทศ ได้แก่ อัลเบเนีย บัลแกเรีย เยอรมนีตะวันออก ฮังการี โปแลนด์ โรมาเนีย และยูโกสลาเวีย เนื่องจากสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกามีอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน รวมทั้งมีผลประโยชน์ที่แตกต่างกันด้วย ทำให้ต่างฝ่ายต่างมีความขัดแย้งกันและแสวงหามิตรประเทศหรือพันธมิตร เพื่อขัดขวางอิทธิพลของฝ่ายตรงกันข้าม³⁴ ประเทศอภิมหาอำนาจทั้งสองต่างแข่งขันกัน

³² สมพงษ์ ชูมาก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน(ทศวรรษ 1990 และแนวโน้ม), หน้า 248-250.

³³ สมร นิตินันท์ประภาส, สหรัฐอเมริกาในโลกปัจจุบัน(ค.ศ. 1945-1980), หน้า 31.

³⁴ ชัยโชค จุลศิริวงศ์ (บรรณาธิการ), 5 ทศวรรษการต่างประเทศไทย จากความขัดแย้งไปสู่ความร่วมมือ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 122 .

ในเรื่องอำนาจและผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีเป้าหมายนำไปสู่การเป็นผู้นำทางการเมืองโลก ในท้ายที่สุด ดังนั้นต่างฝ่ายต่างใช้ทุกรูปแบบเข้าไปช่วยการแข่งขัน ยกเว้นการทำสงครามโดยตรง ระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต บ่อยครั้งมีแนวโน้มที่จะเกิดสงครามขึ้นระหว่างสอง อภิมหาอำนาจคู่กรณี สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ได้มีการจัดระบบความสัมพันธ์ใน ยุโรป กล่าวคือ การแบ่งเยอรมนีและการชำระรักษาเขตอิทธิพลของอภิมหาอำนาจ คือ ยุโรป ตะวันออกเป็นเขตอิทธิพลของสหภาพโซเวียต และยุโรปตะวันตกเป็นเขตอิทธิพลของ สหรัฐอเมริกา³⁵

เมื่อต้นปี ค.ศ. 1947 ในขณะที่สหรัฐอเมริกากำลังหาวิธีสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตนั้น ประเทศอังกฤษซึ่งเป็นผู้ค้าจุนรัฐบาลกรีซทางการเงินได้ร้องอุทธรณ์ต่อสหรัฐอเมริกาว่ามีความกลัวว่าฝ่ายก่อการจลาจลที่นิยมคอมมิวนิสต์ในกรีซจะขึ้นมาใช้อำนาจแทนรัฐบาลอนุรักษนิยม แต่อังกฤษไม่มีเงินจะช่วยให้รัฐบาลกรีซคงอยู่ต่อไป และจะถอนตัวออกจากกรีซ หากคอมมิวนิสต์ในกรีซขึ้นกุมอำนาจแล้วบริเวณเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออก คลองสุเอซ และแหล่งน้ำมันที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดของโลก ในตะวันออกกลางจะตกอยู่ใต้อำนาจของสหภาพโซเวียต สหรัฐอเมริกาเห็นว่าตนต้องรับบทบาทของอังกฤษและพันธมิตรทั้งหมดที่จะตามมาในฐานะผู้ปกป้องโลกเสรีแทนอังกฤษต่อไป หากกรีซเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ก็จะเปิดโอกาสให้สหภาพโซเวียตเข้าไปรุกรานอิตาลีและฝรั่งเศสได้ง่ายขึ้น โดยอาศัยพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศนั้น

ดังนั้น ประธานาธิบดีทรูแมนจึงได้ขอร้องให้รัฐสภาอนุมัติเงินจำนวน 40 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อช่วยเหลือกรีซและตุรกีและป้องกันตะวันออกกลางรวมทั้งอิตาลีและฝรั่งเศสให้พ้นจากการ “คุกคาม” ของสหภาพโซเวียต โดยในวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ. 1947 ประธานาธิบดี ทรูแมน แถลงหลักการที่เรียกว่าลัทธิทรูแมน (Truman Doctrine) ต่อสภา ลัทธิทรูแมนเป็นหัวใจหลักของการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา โดยหันมาเกี่ยวข้องกับเรื่องภายในของยุโรปอย่างเต็มที่³⁶

³⁵William Nester, *The Cold War: Origins, Strategies, Aftermath*, in *The International Relations: Geopolitical and Economic Conflict and Cooperation* (New York: Harper Collins College Publishers, 1995), p. 217.

³⁶John. W. Spanier, *American Foreign Policy Since World War II*, 3rd ed (New York: Fredrick A. Praeger, Publishers, 1968), pp.31-42.

ฝ่ายสหภาพโซเวียตถือว่าการประกาศลัทธิทรูแมนของสหรัฐอเมริกาเป็นการสกัดกั้น การขยายตัวของตนลงสู่บริเวณเมดิเตอร์เรเนียนและตะวันออกกลางรวมทั้งอิตาลีและฝรั่งเศสด้วย เพื่อต่อต้านสหภาพโซเวียต การยืนยันถึงสหรัฐอเมริกาที่จะกีดขวางการขยาย(expansion) ของสหภาพโซเวียตในหลักการทรูแมน คือ “สหรัฐอเมริกาจะสนับสนุนแก่ประชาชาติ ผู้กำลัง ต่อต้านการยึดครองด้วยกำลังอาวุธทั้งจากชนกลุ่มน้อยภายในและจากศัตรูภายนอก”³⁷ การให้ความช่วยเหลือในด้านการทหารและให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่รัฐบาลกรีซ(Greece) และ ตุรกี (Turkey)และประเทศอื่นๆ ที่กำลังถูกภัย “คุกคาม” จากลัทธิคอมมิวนิสต์³⁸ เพื่อสกัดกั้น อิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์มิให้แผ่ลงมาทางตอนใต้ของยุโรป เหตุการณ์นี้เป็นการตัดสินใจ เจริญหน้าโดยตรงกับสหภาพโซเวียตในตุรกีเพื่อปกป้องช่องแคบบอสฟอรัสและคาร์ดาแนลส์ (Bosphorus and Dardanelles) มิให้เป็นช่องแคบตามที่สหภาพโซเวียตเรียกร้อง

ต่อมาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1947 สหรัฐอเมริกาได้ประกาศแผนการมาร์แชลล์(Marshall Plan) ที่จะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศยุโรปตะวันตกในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ซึ่งถูกทำลายย่อยยับในสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาหวังจะให้ประเทศในยุโรปมีความ เข้มแข็งพอที่จะต้านกับสหภาพโซเวียต ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปจะได้รับการช่วยเหลือตาม แผนการมาร์แชลล์ทันที ยกเว้นสหภาพโซเวียตและกลุ่มประเทศบริวารของสหภาพโซเวียต รัฐสภา ของสหรัฐอเมริกาได้ออกรัฐบัญญัติความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ (The Economic Cooperation Act) โดยอนุมัติเงินจำนวน 5.3 พันล้านเหรียญสหรัฐให้เป็นค่าใช้จ่ายในระยะ 12 เดือนและจัดทำ โครงการฟื้นฟูยุโรป(European Recovery Program – ERP) ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันการแพร่ขยายของ ลัทธิคอมมิวนิสต์เข้าไปในภูมิภาคนี้ เพื่อธำรงอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในเขตนี้ด้วย ในช่วงระยะ ค.ศ. 1947-1952 สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ชาติยุโรปตะวันตกเป็นมูลค่า 17 พันล้านเหรียญสหรัฐ³⁹

นอกจากนั้น กลางปี ค.ศ. 1947 รัฐต่างๆในยุโรปตะวันตกได้เปิดการประชุมที่ ริโอ เดอ เจเนโร(Rio de Janeiro) โดยได้เจรจากันเกี่ยวกับสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกัน(a collective self-defense treaty) ซึ่งได้ลงนามกันในเดือนกันยายน ค.ศ. 1947 ต่อมาสหรัฐอเมริกาได้ชักชวนให้

³⁷ สมพงษ์ ชูมาก. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน(ทศวรรษ 1990 และแนวโน้ม). หน้า 253.

³⁸ Peter G. Boyle, American-Soviet relations from the Russian Revolution to the fall of Communism (London: 11 New Fetter Lane, 1993), pp. 57-58.

³⁹ William Nester, The Cold War: Origins, Strategies, Aftermath, in the International relations: Geopolitical and Economic Conflict and Cooperation (New York: Harper Collins College Publishers, 1995), p. 217.

ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปเปิดการประชุมเมื่อวันที่ 17 มีนาคม ค.ศ. 1948 เพื่อหาทางร่วมมือทางทหารไว้ป้องกันการรุกรานจากสหภาพโซเวียต ฝรั่งเศส อังกฤษ เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก ได้ร่วมลงนามสนธิสัญญาบริสเซลส์(The Brussels Pact) เพื่อเป็นพันธมิตรทางทหารกันถึง 50 ปี

ในขณะเดียวกันนั้น สหภาพโซเวียตก็ได้ขยายอิทธิพลของตนเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาโดย สหภาพโซเวียตได้จัดตั้งระบอบการปกครองตามแบบของตนในบรรดาประเทศยุโรปตะวันออก เมื่อเดือน มิถุนายน ค.ศ. 1947 เพื่อตอบโต้แผนการมาร์แชลล์ สหภาพโซเวียตได้วางนโยบายเชื่อมโยงเศรษฐกิจของตนกับเศรษฐกิจของประเทศในยุโรปตะวันออกและในปี ค.ศ. 1949 ได้ก่อตั้งสภาความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจซึ่งกันและกัน(Council for Mutual Economic Assistance หรือ COMECON) ซึ่งสมาชิกจะเป็นประเทศในค่ายสังคมนิยม พร้อมกันนั้นสหภาพโซเวียตได้ปรับปรุงให้ค่ายของตนในกลุ่มของตนในยุโรปตะวันออกมีความเข้มแข็งและตอบโต้สหรัฐอเมริกาที่ดำเนินแผนการมาร์แชลล์และลัทธิทรูแมนเพื่อต่อต้านสหภาพโซเวียต คือ การทำรัฐประหารในเชโกสโลวะเกียในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1949 สหภาพโซเวียตริบจัดตั้งการเลือกตั้งรัฐบาลที่สนับสนุนตนเองเนื่องจากเชโกสโลวะเกียเป็นประเทศหนึ่งในบรรดาชาติแรก ๆ ที่ได้รับความช่วยเหลือเศรษฐกิจจากสหรัฐอเมริกามาตามแผนการมาร์แชลล์⁴⁰

นอกจากนั้น ฝ่ายสหภาพโซเวียตเห็นว่าสหรัฐอเมริกาและประเทศยุโรปตะวันตกพยายามจะครอบครองเบอร์ลินตะวันตกซึ่งตั้งอยู่ในเยอรมนีตะวันออก ดังนั้นเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1948 สหภาพโซเวียตได้ทำการปิดเส้นทางคมนาคมเพื่อปิดล้อมเบอร์ลินด้านตะวันตก หลังจากนั้นสหรัฐอเมริกาเริ่มเปิดสายการบินไปยังเขตของตนเพื่อขนส่งของเข้าช่วยเหลือเยอรมนีตะวันตก ส่วนสหภาพโซเวียตก็เปิดสายการบินไปยังเขตที่ตนสร้างกำแพงปิดไว้

ในปี ค.ศ. 1949 ประเทศต่างๆในยุโรปตะวันตกนำโดยสหรัฐอเมริกาได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization หรือ NATO) เพื่อก่อตั้งองค์การนาโต ซึ่งเป็นองค์การพันธมิตรทางทหารต่อต้านสหภาพโซเวียตและค่ายสังคมนิยม⁴¹ เพื่อเป็นการสนับสนุนการก่อตั้งองค์การนาโตสภาองค์กรของสหรัฐอเมริกาได้อนุมัติงบประมาณ

⁴⁰โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. สหรัฐอเมริกา: ประวัติศาสตร์และการเมือง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจริญธรรม, 2524), หน้า 234-235.

⁴¹John. W. Spanier, American Foreign Policy Since World War II. 3rd ed (New York: Friderick A. Praeger, Publishers, 1968), pp. 54-59.

จำนวน 1.5 พันล้านดอลลาร์ เพื่อใช้เข้าในด้านการทหาร⁴² การก่อตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือเป็นการยืนยันถึงการสกัดนโยบายถือสันโดษ (isolationism) ของสหรัฐอเมริกาอย่างแท้จริง โดยเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องภายในของยุโรปอย่างเต็มตัว

การปิดล้อมเบอร์ลินของสหภาพโซเวียตและการจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือเป็นการเร่งให้สงครามเย็นขยายขอบเขตไปทั่วทวีปอย่างรวดเร็ว ความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกาในช่วงนี้มีความตึงเครียดและเป็นศัตรูกันอย่างเปิดเผยเพื่อตอบโต้สหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกสหภาพโซเวียตจึงได้ร่วมกับผู้นำประเทศสังคมนิยมได้จัดตั้งองค์การสนธิสัญญาออร์ซอตามสัญญาออร์ซอ(The Warsaw Pact)ในวันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ. 1955

เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1949 สหภาพโซเวียตสามารถสร้างระเบิดปรมาณูสำเร็จทำให้สหรัฐอเมริกาตระหนักว่าสหรัฐอเมริกามีได้เป็นมหาอำนาจชาติเดียวที่ผูกขาดการสร้างระเบิดปรมาณูอีกต่อไปแล้ว ประธานาธิบดีทรูแมนได้อนุมัติให้สร้างระเบิดไฮโดรเจนที่มีอำนาจน่าสะพรึงกลัวว่าระเบิดปรมาณูที่ใช้ในสงครามโลกครั้งที่สอง และสั่งให้สภาความมั่นคงแห่งชาติเตรียมหาจุดยุทธศาสตร์ใหม่ ทั้งนี้ได้เพิ่มงบประมาณทางการทหารร้อยละ 5-20 ของรายได้แผ่นดินและให้ปรับปรุงสมรรถภาพของกองทัพให้เหมาะสมกับท้องถิ่น⁴³

ในสมัยประธานาธิบดี ดไวท์ ดี. ไอเซนฮาวร์(Dwight D. Eisenhower) สหรัฐอเมริกายึดนโยบายหลักอยู่สามประการคือ นโยบายปลดปล่อย นโยบายโต้ตอบอย่างหนัก และทัศนคติใหม่ในการสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตเพราะว่า “ฝ่ายคอมมิวนิสต์กำลังจะเอาชนะสงครามเย็นด้วยการนำเอาความคิดทางสังคมนิยมมากระตุ้นมนุษยชาติทุกหนแห่ง” “เราควรที่จะแข็งขัน เราควรใช้ความคิดที่เป็นอาวุธเช่นกัน”⁴⁴

ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ได้อธิบายว่าสหรัฐอเมริกาคือ “ปลดปล่อย” ประชาชาติทั้งหลายให้ได้รับอิสรภาพด้วยสันติวิธีมิใช่ด้วยกำลัง โดยได้โฆษณาแนวนโยบายดังกล่าวไปยังประเทศ

⁴²William Nester, *The Cold war: Origins, Strategies, Aftermath*, in the *International Relations: Geopolitical and Economic conflicts and Cooperation* (New York: Harper Collins College Publishers, 1995), p. 218-219.

⁴³สมร นิติทัศน์ประกาศ, *สหรัฐอเมริกาในโลกปัจจุบัน (ค.ศ. 1945-1980)*. เล่ม 1, หน้า 48-49.

⁴⁴John W. Spanier, *America Foreign Policy Since World War II* (New York: Frederic A.Praeger publishers, 1962), p. 100.

ยุโรปตะวันออกที่เป็นเขตอิทธิพลของสหภาพโซเวียต ดังนั้นเมื่อปี ค.ศ. 1953 เกิดการประท้วงในเยอรมนีตะวันออก กองทัพโซเวียตได้เคลื่อนกำลังเข้ารักษาความสงบอย่างรวดเร็ว เมื่อปี ค.ศ. 1956 พวกรัฐบาลสังคมนิยมที่มีสหรัฐอเมริกาหนุนหลังได้ลุกขึ้นทำการต่อต้านอำนาจการปกครองของสหภาพโซเวียต แต่กองทัพโซเวียตได้บุกเข้าไปในฮังการีและโจมตีกองกำลังชาตินิยมสังคมนิยมให้สลายลงไป แต่สหรัฐอเมริกามีได้เข้าไปเผชิญหน้ากับสหภาพโซเวียตโดยตรง มีแต่ได้เรียกร้องไปยังองค์การสหประชาชาติให้ลงมติให้สหภาพโซเวียตถอนกำลังออกจากฮังการี

สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตมิได้ขยายอิทธิพลของตนในยุโรปเท่านั้น แต่สหรัฐอเมริกายังให้ความสนใจกับญี่ปุ่น ตะวันออกกลาง และเอเชียอีกด้วย โดยสหรัฐอเมริกามีได้ยึดหลักการสกัดกั้นการแพร่ขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์โซเวียต(containment doctrine)

2.2.3. นโยบายต่างประเทศและการดำเนินการของสหรัฐอเมริกาใน การกำจัด อิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชีย

จากการเผชิญหน้าในสงครามเย็นระหว่างประเทศมหาอำนาจทั้งสอง สงครามเย็นได้ขยายตัวจากยุโรปเข้าสู่ภูมิภาคอื่นของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชียในช่วง ค.ศ. 1950 เมื่อขบวนการคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตงได้รับชัยชนะในสงครามปฏิวัติเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 ได้นำไปสู่การยึดแผ่นดินใหญ่ไว้ได้ทั้งหมด และสหภาพโซเวียตก็เป็นประเทศแรกที่รับรองสาธารณรัฐประชาชนจีน ทำให้สหรัฐอเมริกามีความผิดหวังอย่างหนัก เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้ให้การช่วยเหลือจีนคณะชาติมาโดยตลอดทั้งการเงินและการทหารและยังได้ช่วยผลักดันให้จีนคณะชาติได้เป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอีกด้วย เหตุผลที่สหรัฐอเมริกาทุ่มเทให้ความช่วยเหลือจีนคณะชาติอย่างมหาศาลเช่นนี้ก็เพราะปรารถนาจะให้จีนคณะชาติช่วยตนรักษาดุลแห่งอำนาจในเอเชียโดยคอยสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตและญี่ปุ่น นอกจากนี้สหรัฐอเมริกามีความโกรธเคืองต่อสหภาพโซเวียตอย่างมาก สหรัฐอเมริกาเข้าใจว่าการที่ตนต้องสูญเสียแผ่นดินใหญ่และชาวจีนจำนวน 450 ล้านคนที่เคยเป็นมิตรกลับต้องกลายเป็นศัตรูเพราะต่างอุดมการณ์นั้นมิได้เกิดจากรัฐบาลเจียงไคเช็คอ่อนแอ แต่เป็นเพราะการขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ไปทั่วโลก⁴⁵

สหรัฐอเมริกามีได้ดำเนินการยกเลิกกองกำลังทางทหารของญี่ปุ่น โดยยุบกองทัพญี่ปุ่น ยุบกระทรวงทหารบกและทหารเรือ ปิดหน่วยกิจการทางทหารทุกหน่วย หลังจากนั้นก็

⁴⁵ สมร นิติทัศน์ประกาศ. สหรัฐอเมริกาในโลกปัจจุบัน (1945-1980). เล่ม 1, หน้า 49-55.

ปกครองญี่ปุ่นตลอดสองปีที่กองทัพสัมพันธมิตรยึดครองอยู่ ในปี ค.ศ. 1951 สหรัฐอเมริกาได้จัดให้ญี่ปุ่นลงนามในสัญญาสันติภาพกับ 48 ประเทศ ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาอยู่ด้วย หลังจากนั้น สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นยังได้ลงนามสัญญาว่าด้วยความมั่นคงร่วมกัน ตามสัญญานี้ญี่ปุ่นยินยอมให้ สหรัฐอเมริกาดำเนินการทัพในประเทศของตนและสหรัฐอเมริกจะช่วยปราบปรามการจลาจลวุ่นวายในประเทศที่เกิดมาจากการแทรกแซงของชาติอื่น ๆ

สหรัฐอเมริกาได้เจรจาและลงนามกับประเทศต่างๆในเอเชียเพื่อบรรลุสัญญาร่วมมือ ทวิภาคีและพหุภาคีทางการทหารถึง 6 ฉบับเพื่อจัดระบบป้องกันร่วมกันในเอเชีย เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนและสกัดกั้นการแพร่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตในเอเชีย เช่น สนธิสัญญาแอนซัส (Australia-New Zealand-U.S. Pact หรือ ANZUS) กับออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ (ค. ศ. 1951) ⁴⁶

ในปี ค.ศ. 1950 สงครามเกาหลีได้อุบัติขึ้น(ค.ศ. 1950-1954) โดยคอมมิวนิสต์เกาหลีเหนือที่ได้รับการสนับสนุนของสหภาพโซเวียตได้โจมตีและยึดเกาหลีใต้ ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ให้การช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจตามแผนการมาร์แชลมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 ส่งผลให้สหรัฐอเมริกามีโอกาสเข้าไปมีบทบาทในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในเอเชียโดยผ่านมติขององค์การสหประชาชาติที่ สหรัฐอเมริกาพยายามกดดันให้ได้ตามประสงค์ของตน สงครามเกาหลียังไม่ยุติ การเจรจายืดเยื้ออยู่ถึงสองปีจนประธานาธิบดีทรูแมนพ้นจากตำแหน่ง ในปี ค.ศ. 1953 ประธานาธิบดีไอเซนฮาว์จึงลงนามข้อตกลงยุติสงครามเกาหลีตามสัญญาที่เขาได้สัญญาไว้ในเวลาลงสมัครรับเลือกตั้ง

สงครามเกาหลีเป็นตัวอย่างของการทำสงคราม “จำกัดเขต” (limited warfare) ที่กำหนดขอบเขตทางทหารเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองและเพื่ออุดมการณ์ของสหรัฐอเมริกา ในการที่จะสกัดกั้นการขยายของคอมมิวนิสต์ พร้อมกันนั้นสงครามเกาหลีทำให้สหรัฐอเมริกาคิดถึงความหวาดระแวงการขยายอิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ลงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น จึงได้เร่งหามาตรการการปิดล้อมจีน โดยจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ ส.ป.อ. ในปี ค.ศ. 1954 (Southeast Asian Treaty Organization หรือ SEATO) และให้การสนับสนุนจีนคณะชาติทั้งการเงินและอาวุธยุทโธปกรณ์และจัดตั้งกองทัพของตนไว้ในเกาหลีใต้และญี่ปุ่นและในที่สุดก็ได้เข้าร่วมการทำสงครามอินโดจีนเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่⁴⁷ โดยมีได้มีการ

⁴⁶John. W. Spanier, *American Foreign Policy Since World War II*, 3 nd ed (New York: Frederick A.Praegers, Publishers, 1968), pp.115-121.

⁴⁷Ibid., pp. 121-122.

ประกาศสงครามต่อกันอย่างเป็นทางการ⁴⁸ พร้อมกันนั้นสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มงบประมาณทางทหารขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างหลวมหลายจาก 13.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 1950 ถึง 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 1951 และเพิ่มถึง 60 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 1952 พร้อมกันนั้นจำนวนทหารก็เพิ่มขึ้นร้อยละ 50⁴⁹ วันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 1950 สหรัฐอเมริกาได้อนุมัติงบประมาณจำนวน 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐเพื่อช่วยเหลือการทหารในอินโดจีน⁵⁰

ในการประชุมที่เจนีวาว่าด้วยปัญหาอินโดจีน(ในระหว่างวันที่ 20-21 กรกฎาคม ค.ศ. 1954) สหรัฐอเมริกาถูกจัดให้เป็นผู้แทน 14 ชาติ ที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาอินโดจีน แต่สหรัฐอเมริกาไม่เห็นด้วยกับข้อตกลงเจนีวาเพราะว่าเวียดนามถูกแบ่งออกเป็นสองเขตแล้วยังกำหนดให้มีการเลือกตั้งเสรี ซึ่งประธานาธิบดีไอเซนเฮอว์มีความแน่ใจว่าฝ่ายเวียดนามเหนือต้องได้รับชัยชนะเพราะโฮจิมินห์เป็นที่เคารพรักของคนทั้งชาติ ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงมิได้ลงนามข้อตกลงเจนีวา โดยอ้างว่าสหรัฐอเมริกามีได้เป็นคู่สงคราม ในปลายปี ค.ศ.1954 สหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนให้โงดinh เดียมเป็นประธานาธิบดีเวียดนามใต้และให้ความช่วยเหลือเวียดนามใต้โดยตรง เพื่อให้เวียดนามใต้ต่อต้านการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในเอเชีย สหรัฐอเมริกาให้เงินช่วยเหลือ 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งจัดเป็นก้าวแรกที่สหรัฐอเมริกาเข้าไปเกี่ยวข้องกับเวียดนาม ในปี ค.ศ. 1954 สหรัฐอเมริกาให้การช่วยเหลือ ถึง 1.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และจ่ายค่าใช้จ่ายสงครามของฝรั่งเศส ถึงร้อยละ 78⁵¹

สำหรับลาวที่เป็นประเทศเล็ก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกได้ผลักดันให้ลาวตกอยู่ในอาณาบริเวณสงครามเย็น เหตุผลเบื้องหลังนโยบายของการเข้ามาของสหรัฐอเมริกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ ชัยชนะของเวียดนามเหนือได้ทำให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ และ”สงครามปลดปล่อยในทุกแห่งหนของโลกแข็งแกร่งขึ้น หากสหรัฐอเมริกาไม่ค้ำจุนเวียดนามใต้และเข้าแทรกแซงลาว สหรัฐอเมริกาก็จะสูญเสียพันธมิตรให้แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ ดังนั้นอย่างน้อย สหรัฐอเมริกาจึงพยายามให้ลาวเป็นกลางเพื่อเป็นรัฐกันชนระหว่างทั้งสองฝ่าย หรือลาวต้องฝักใฝ่

⁴⁸สมร นิติทัศน์ประกาศ, สหรัฐอเมริกาในโลกปัจจุบัน, หน้า 60-68.

⁴⁹William Nester, The Cold War: Origins, Strategies, Aftermath, in The International Relations: Geopolitical and Economic Conflict and Cooperation (New York: Harper Collins College Publishers, 1995), p. 220.

⁵⁰Wiwat Mungkandi and William Warren, A Century and A Half of Thai-American Relations (Bangkok: Chulalongkorn University Press, 1982), p. 87.

⁵¹J. E. Hammer, The Struggle for Indochina (1940-1945), 2nd ed (New York: Stanford University Press, 1968), p. 316.

ฝ่ายเสรีนิยม ประธานาธิบดีไอเซนเฮาว์ และประธานาธิบดีทรูแมน เชื่อว่า หากลาวตกอยู่ใต้อำนาจของคอมมิวนิสต์แล้วทุกประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็จะต้องเป็นคอมมิวนิสต์ทั้งสิ้น ดังนั้นความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและกำลังอาวุธของสหรัฐอเมริกาโดยทางอ้อมจะสามารถเอาชนะการคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์ได้⁵²

เมื่อสงครามอินโดจีนสิ้นสุดในปี ค.ศ. 1954 สหรัฐอเมริกาไม่เห็นด้วยที่เจ้าสุภานุวงศ์ ฝักใฝ่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ เข้าร่วมรัฐบาลผสมของเจ้าสุวรวงศ์ญาติ เมื่อปี ค.ศ. 1957 สหรัฐอเมริกาจึงวางแผนล้มรัฐบาลของเจ้าสุวรวงศ์ญาติ แล้วสนับสนุนท้าวกระต่ายที่ฝักใฝ่ฝ่ายตนขึ้นมากุมอำนาจ ขณะเดียวกันนั้น สหรัฐอเมริกาจัดสร้างทหารจำนวน 25,000 คน โดยได้รับการฝึกซ้อมเป็นอย่างดีและได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากสหรัฐอเมริกา เพื่อดำเนินการแพร่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ในลาว ลาวเป็นประเทศเดียวในโลกที่สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือทางงบประมาณทางทหารถึง ร้อยละ 100⁵³

ปี ค.ศ. 1955 สหรัฐอเมริกา ได้ให้ความช่วยเหลือลาวทางการเงินและสิ่งปรีกกษาไปประจำลาว นับแต่ปี ค.ศ. 1954 ถึง ปี ค.ศ. 1959 สหรัฐอเมริกาได้ให้เงินแก่ลาว 251,869 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และการช่วยเหลือมีดังต่อไปนี้⁵⁴

ปี ค.ศ. 1954-1955 ช่วยเหลือ 53 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในนั้นนำใช้ด้านทหาร 45 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ปี ค.ศ. 1955-1956 ช่วยเหลือ 51.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในนั้นนำใช้ด้านทหาร 35.45 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ปี ค.ศ. 1956-1957 ช่วยเหลือ 57.448 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในนั้นนำใช้ด้านทหาร 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

⁵² Rebecca Brooks Gruver, *An American History from 1865 to Present* (Massachusetts : Addison Wesley Publishing Company, 1981) p. 804.

⁵³ Richard J. Walton, *Cold War and Counterrevolutions* (New York: The Viking Press, 1972), pp. 12-13.

⁵⁴ กรมค้นคว้าประวัติศาสตร์ของกระทรวงป้องกันประเทศลาว, *สรุปสงครามปฏิวัติปลดปล่อยชาติของกองทัพและประชาชนลาว* (นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์แห่งรัฐ, 2000), หน้า 97.

ปี ค.ศ. 1957-1958 ช่วยเหลือ 22.721 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในนั้นนำใช้ด้านทหาร 21.235 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ปี ค.ศ. 1958-1959 ช่วยเหลือ 67 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในนั้นนำใช้ด้านทหาร 42.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

นอกจากนั้น สหรัฐอเมริกายังได้จัดตั้งองค์การที่เรียกว่า คณะกรรมการป้องกันผลประโยชน์แห่งชาติ (Committee for the Defense of National Interests) โดย ท้าว ผุย ชนะนิกร เป็นหัวหน้า องค์การดังกล่าวเป็นเครื่องมือโดยตรงในการต่อต้านขบวนการคอมมิวนิสต์อยู่ในลาว

2.3. นโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตต่อเอเชียและลาว

2.3.1 นโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตต่อประเทศโลกที่สามในเอเชีย

เมื่อพรรคบอลเชวิกสามารถยึดอำนาจรัฐจากจักรวรรดิรัสเซียได้เป็นผลสำเร็จในปี ค.ศ. 1917 ได้นำเอาระบอบคอมมิวนิสต์มาปกครอง และในปีถัดมาก็ได้มีการเปลี่ยนชื่อจักรวรรดิรัสเซียมาเป็น สหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต (Union of Soviet Socialist Republics) หรือ สหภาพโซเวียต

ลักษณะของภูมิรัฐศาสตร์ของสหภาพโซเวียตมีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ถึงหนึ่งในหกของแผ่นดินโลก หรือประมาณ 8,647,000 ตารางไมล์ มีแผ่นดินกว้างใหญ่ แบนแผ่ราบจากนครเลนินกราดซึ่งตั้งอยู่ในยุโรปตอนเหนือไปถึงวลาดิวาสต็อก ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงบนมหาสมุทรแปซิฟิก ส่วนทางตอนเหนือนับว่าเป็นส่วนที่กว้างที่สุดของประเทศมีระยะทางเกือบ 7,000 ไมล์ ดังนั้นสหภาพโซเวียตจึงเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดในโลกที่มีพื้นที่ใหญ่กว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหรัฐอเมริกาถึง 2 เท่า⁵⁵ เนื่องจากความกว้างใหญ่ไพศาลของสหภาพโซเวียตซึ่งรวมเอาทั้งพื้นที่ทั้งทวีปยุโรปและเอเชียดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จึงมี 12 ประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับโซเวียต มีทั้งประเทศที่เป็นมิตรและเป็นศัตรูกับสหภาพโซเวียต ในบรรดาประเทศเหล่านั้น

⁵⁵ชาติรี ฤทธารมย์, นโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียต 1945-1990: ศึกษาถึงการเผชิญหน้ากับทุนนิยมในอดีตจนถึงการประนีประนอมกับทุนนิยมในสมัยกอร์บาเชฟ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 41-42.

ได้แก่ นอร์เวย์ ฟินแลนด์ โปแลนด์ เซโกสโลวะเกีย ฮังการี โรมาเนีย ตุรกี อิหร่าน อัฟกานิสถาน สาธารณรัฐประชาชนจีน มองโกเลียและเกาหลีเหนือ ดังนั้น ภูมิรัฐศาสตร์ของสหภาพโซเวียตจึงนับว่ามีความสำคัญมากทางการเมือง และการทหาร

สำหรับเอเชียแล้วจากเลนินถึงสตาลิน ครุสเชฟและเบเรชเนฟ นโยบายของสหภาพโซเวียต โดยเฉพาะครุสเชฟมีสมมุติฐานอยู่บนความคิดว่า พันธมิตรระหว่างโซเวียตกับโลกที่สามเป็น “แหล่งที่มาอันทรงพลังของการผ่นักกำลังอันแข็งแกร่งให้แก่สันติภาพและความก้าวหน้า” เป็นตัวเร่งที่ก่อให้เกิดปฏิกริยาเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมนิยม⁵⁶ เลนินยังได้เขียนเรื่อง “ระบบจักรวรรดินิยม” ไว้ ตั้งแต่ก่อนที่พรรคบอลเชวิกจะยึดอำนาจการปกครองได้สำเร็จในรัสเซีย ในหนังสือเล่มนี้เลนินได้พูดถึงปัญหาของดินแดนของโลกที่สาม และช่วยชี้บทบาทของชนในดินแดนนี้ในการปฏิวัติเป็นอย่างดี ในระยะนั้นแม้ว่าสหภาพโซเวียตจะมีปัญหาภายในประเทศอันยุ่งยากเกี่ยวกับความอยู่รอดของรัฐคอมมิวนิสต์ ทางรัฐบาลสหภาพโซเวียตก็ยังยึดนโยบายส่งเสริมให้รัฐต่าง ๆ มีการตัดสินใจด้วยตนเองเพื่อความเป็นเอกราช ทั้งนี้เพราะสหภาพโซเวียตถือว่า ภาพของสหภาพโซเวียตนั้นควรจะเป็นภาพของตัวแทนชนที่ต่อสู้เพื่อการปลดแอกจากลัทธิอาณานิคมและต่อต้านลัทธิอาณานิคมทุกประเภท แม้ว่าจะเข้าไปเกี่ยวพันหรือสนับสนุนอย่างมากไม่ได้ก็ตาม ในปี ค.ศ. 1920 เลนินได้เรียกร้องให้องค์การคอมมิวนิสต์สากลให้ดำเนินการหาพันธมิตรกับชนชั้นกรรมชีพในประเทศที่ก้าวหน้า กับประชาชนในดินแดนที่กำลังพัฒนา ทั้งนี้เพราะทั้งสองกลุ่มนี้มีเจตจำนงร่วมกันในการที่จะล้มระบบทุนนิยม โดยชนชั้นกรรมชีพของประเทศที่ก้าวหน้าจะเป็นฝ่ายทนกำลังอำนาจจักรวรรดินิยมในประเทศเมืองแม่เสียเอง และชาวพื้นเมืองในดินแดนอาณานิคมก็จะบั่นทอนอำนาจจักรวรรดินิยม โดยจับใส่สมุนของระบบที่เป็นผู้ปกครองออกไปจากดินแดนอาณานิคม ฉะนั้น ชัยชนะเหนือระบบทุนนิยมก็จะมีได้โดยวิธีนี้เหมือนกัน⁵⁷ ขณะที่สภาพในประเทศยุโรปหลายประเทศ โดยเฉพาะเยอรมนีกำลังวุ่นวายและมีทางที่จะประสบความสำเร็จในการปฏิวัติแบบรัสเซีย สตาลินได้เขียนบทความหนึ่งที่ชื่อว่า “อย่าลืมตะวันออก” (Don't Forget the East)⁵⁸ ซึ่งได้เตือนให้พรรคบอลเชวิกมีความสนใจต่อขบวนการปฏิวัติที่กำลังแพร่อยู่ในดินแดนตะวันออกของโลก สรุปว่าในสมัยเลนินและสตาลินได้มุ่งไปที่การปลดปล่อยโลกที่เป็นส่วนอาณานิคมให้มี

⁵⁶ นูมพร สังขปริชา, ยุทธศาสตร์โซเวียตในเอเชียอาคเนย์: ความขัดแย้งอินโดจีนกับความมั่นคงของประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าสีโก, 2522), หน้า 76.

⁵⁷ นรนิติ เศรษฐบุตร, นโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียต, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2519), หน้า 125-126.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 125.

อิสรภาพ ถือเป็นภารกิจที่มีความสอดคล้องทางวัตถุประสงค์ของขบวนการคอมมิวนิสต์สากล เกี่ยวกับการปฏิวัติโลก

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหภาพโซเวียตซึ่งเป็นรัฐสังคมนิยมที่อยู่รอดมาได้ถึง 3 ทศวรรษและลัทธิคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะใน 7 ประเทศในยุโรปตะวันออก ทำให้สหภาพโซเวียตหันออกไปดำเนินการอย่างจริงจังในนอกประเทศโดยสนับสนุนและส่งเสริม 7 ประเทศ คือ โปแลนด์ ฮังการี เชคโกสโลวาเกีย บัลแกเรีย โรมาเนีย เยอรมนีตะวันออกและยูโกสลาเวีย ขณะเดียวกัน ก็ยังส่งเสริมลัทธิคอมมิวนิสต์ให้ขยายไปยังประเทศในโลกที่สามอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ สหภาพโซเวียตสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ที่ได้รับชัยชนะอยู่จีนในปี ค.ศ. 1949 ในระหว่างปี ค.ศ. 1954 และ ค.ศ. 1956 นับว่าเป็นช่วงที่สหภาพโซเวียตมีการคบค้าอย่างใกล้ชิดกับชาติโลกที่สาม ท่าน นิกิตา ครุสเชฟ(Nikita Khrushchev) เลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ และ นาย นิโกลาย บุลกันิน(Nikolai Bulganin) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหภาพโซเวียต ในฐานะผู้นำร่วมกันของสหภาพโซเวียตได้ไปเยือนประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างเป็นทางการ แม้ว่าจะเป็นประเทศเล็กอยู่ไกลจากรัสเซียหรือประเทศที่อยู่ใกล้กับรัสเซียมก็ตาม ที่ เช่นในฤดูหนาว ปีค.ศ. 1955 ทั้งสองได้เยือนประเทศอินเดีย อีฟกานีสถาน และพม่า⁵⁹ ปี ค.ศ. 1954 สหภาพโซเวียตได้การสนับสนุนความเป็นเอกราชของสามประเทศในอินโดจีน⁶⁰ โดยสหภาพโซเวียตเป็นหนึ่งใน 9 ประเทศที่ได้เข้าร่วมการประชุมที่เจนีวาเกี่ยวกับปัญหาอินโดจีนและเป็นประเทศที่มีบทบาทในการนำมาซึ่งสันติภาพมาให้ประเทศในอินโดจีน

สาเหตุสำคัญที่ทำให้สหภาพโซเวียตต้องสร้างความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชีย คือ⁶¹

- สหภาพโซเวียตเป็นประเทศที่มีฐานะเป็นมหาอำนาจระดับโลก
- เนื่องจากสงครามเย็นทำให้สหภาพโซเวียตต้องแสวงหาพันธมิตรเพื่อเอาชนะสหรัฐอเมริกา

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 128.

⁶⁰ ดู พันธุ์สุรีย์ ลดาวัลย์, “ปัญหาลาว.” (วิทยานพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507), หน้า 125- 126.

⁶¹ ชุมพร สังขปรีชา, ยุทธศาสตร์โซเวียตในเอเชียอาคเนย์: ความขัดแย้งอินโดจีนกับความมั่นคงของประเทศไทย, หน้า 120-121.

- สหภาพโซเวียตมีนโยบายในการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ของตนเองไปยังประเทศต่าง ๆ ในโลก

- นอกจากสหภาพโซเวียตจะมีความมั่นคงภายในประเทศและกับประเทศในเครือขายคอมมิวนิสต์ที่อยู่ติดเป็นกันชนแล้ว สหภาพโซเวียตยังต้องการเสถียรสนับสนุนตนจากประเทศโลกที่สามในองค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์กรสหประชาชาติอีกด้วย พร้อมกันนั้นสหภาพโซเวียตก็อยากให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะในทั่วโลกสหภาพโซเวียตจึงจะสามารถรักษาความเข้มแข็งของตนเองไว้ได้

- เนื่องจากสหภาพโซเวียตเป็นส่วนหนึ่งของทวีปเอเชีย ดังนั้น เอเชียจึงมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อความมั่นคงทางทหารของสหภาพโซเวียต กล่าวคือ สหภาพโซเวียตต้องการหาสิ่งอำนวยความสะดวกและที่ตั้งของฐานทัพเรือของตน เช่น กองเรือรบที่สหภาพโซเวียตกำลังพัฒนาในบริเวณมหาสมุทรอินเดียตะวันตกและบริเวณอ่าวเปอร์เซียและมหาสมุทรแปซิฟิก เอเชียอาคเนย์ย่อมเป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญของการสร้างสมกองกำลังทางเรือของสหภาพโซเวียต

- เอเชียมีความสำคัญในการแข่งขันทางด้านการเมืองกับสหรัฐอเมริกาและสกัดกั้นอิทธิพลของมหาอำนาจอื่นๆ

ในการดำเนินนโยบายต่อประเทศในเอเชียนั้น สหภาพโซเวียตได้ใช้วิธีการหลายอย่าง เช่น ทั้งทางเศรษฐกิจ ทางทหาร ทางอุดมการณ์และทางการทูต สำหรับวิธีการทางเศรษฐกิจนั้น สหภาพโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายอยู่ไม่น้อย สหภาพโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศยากจนให้ดีขึ้น เพราะถ้าฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นดีขึ้น โอกาสของความสำเร็จของพรรคคอมมิวนิสต์ในโลกนี้ก็จะมากขึ้นด้วย ค่าสังคมนิยมจะยิ่งนับวันขยายกว้างออก ซึ่งสหภาพโซเวียตที่เป็นผู้นำของค่ายสังคมนิยมมีความเข้มแข็งที่สามารถแข่งขันกับกลุ่มประเทศตะวันตก นอกจากนั้น ประเทศที่สามเป็นประเทศที่ยากจน มีความขาดแคลนสินค้าที่จำเป็นและเงินทุน ตลอดจนความรู้ทางเทคนิควิทยาที่จะพัฒนาประเทศเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ดังนั้น ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่ชาติเหล่านี้ต้องการอย่างมาก สำหรับทางทหารนั้น สหภาพโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบที่ต่างกันไปตามกรณี ซึ่งส่วนมากจะเป็นการก้ำกั้มในระยะยาว อย่างไรก็ตาม สหภาพโซเวียตได้ระมัดระวังในเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางทหาร โดยเฉพาะอาวุธ เพราะเกรงอันตรายของการขยายขอบเขต

ของสงคราม⁶² ส่วนวิธีการใช้อุดมการณ์กับการทูตนั้นเป็นวิธีที่ดำเนินมานาน เนื่องจากสหภาพโซเวียตมีอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ อุดมการณ์คอมมิวนิสต์นี้ทำให้สหภาพโซเวียตมีความใกล้ชิดกับประเทศในโลกที่สามที่มีอุดมการณ์เดียวกันนี้มากขึ้นด้วย

2.3.2 นโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตต่อลาวในทศวรรษ 1950

สำหรับนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตต่อลาวนั้น ลาวเป็นประเทศหนึ่งในแหลมอินโดจีนที่มีเขตแดนติดต่อกับเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่ได้นำเอาลัทธิมาร์กซิสต์-เลนินนิสต์มาแพร่ขยายในประเทศของตน นอกจากนั้นเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส และได้มีขบวนการคอมมิวนิสต์เคลื่อนไหวในลาว จึงทำให้ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ท่านไกสอน พมวิหาร ผู้นำของลาวได้กล่าวว่า “มหาปฏิวัติเดือนตุลาคม ค.ศ. 1917 และการสร้างรัฐของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1922 ซึ่งเป็นรัฐแรกของผู้ที่ถูกกดขี่ขูดรีดที่ได้ต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตัวเองออกจากความเป็นอาณานิคมของต่างชาติ สำหรับในเอเชียแล้ว ในช่วงระยะเวลาที่ลาวถูกฝรั่งเศสครอบงำนั้น มหาปฏิวัติเดือนตุลาคม ค.ศ. 1917 ได้กลายเป็นช่องทางนำไปสู่การต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราชของประชาชนอินโดจีน”⁶³ ประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ผู้จัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเคยได้กล่าวถึงหนังสือของเลนินเกี่ยวกับปัญหาชาติและลัทธิล่าเมืองขึ้นว่า (National and Colonialisms) “นั่นคือสิ่งที่เราต้องการ นั่นเป็นเส้นทางเดินของพวกเราเพื่อการปลดปล่อยชาติ”⁶⁴

สหภาพโซเวียตได้ดำเนินนโยบายมุ่งไปที่การปลดปล่อยจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ให้มีเอกราช ซึ่งเป็นภารกิจที่มีความสอดคล้องกับนโยบายของลาว สหภาพโซเวียตได้ให้การสนับสนุนลาวในการต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราชจากฝรั่งเศส กล่าวคือ สหภาพโซเวียตได้เสนอให้เปิดการประชุมในระดับรัฐมนตรีต่างประเทศเกี่ยวกับการลดสถานการณ์ตั้งเครียดในอินโดจีน ซึ่งการประชุมดังกล่าวได้มีขึ้นในวันที่ 25 มกราคม ถึง วันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1954 ในการประชุมดังกล่าวมีมติตกลงให้มีการดำเนินการประชุมในระดับรัฐมนตรีต่างประเทศของอังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และจีน เพื่อหาช่องทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในอินโด

⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 129.

⁶³ Vladimir V. Zernov, “The Lao People Democratic Republic,” in *The Problems of World and Socialism* V. 7 (October, 1977), p. 37.

⁶⁴ Ho,Chiminh, *Select Document*. 2nd ed (Hanoi: Foreign Languages Publishing House, 1970), p. 264.

จีน⁶⁵ หลังการปราบปรามของฝรั่งเศสในสงครามเวียดนามปีพ.ศ. 2500 ได้เปิดการประชุมระหว่างชาติครั้งที่ 1 ขึ้นที่เจนีวา เกี่ยวกับปัญหาอินโดจีนเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ. 1954 ซึ่งมีการเข้าร่วมของ 9 ประเทศ เช่น สหภาพโซเวียต ฝรั่งเศส อังกฤษ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน กัมพูชา ลาว เวียดนามใต้และเวียดนามเหนือ ในการประชุมสหภาพโซเวียตได้เสนอให้เชื้อเชิญผู้แทนของฝ่ายประเทศลาว* เข้าร่วมการประชุม พร้อมทั้งสนับสนุนให้อินโดจีนได้รับความเป็นเอกราชอย่างสมบูรณ์จากฝรั่งเศส โดยเสนอให้ฝรั่งเศสยอมลงนามในข้อตกลงเกี่ยวกับปัญหาอินโดจีนเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 1954 ⁶⁶ ในขณะที่เดียวกันนั้นสหภาพโซเวียตยังได้เรียกร้องให้ต่างชาติยุติการแทรกแซงลาวและถอนกำลังของต่างชาติและฐานทัพของต่างชาติออกจากดินแดนของลาว สหภาพโซเวียตได้มีบทบาทสำคัญในการประชุม ⁶⁷ ระหว่างประเทศ ณ เจนีวา

2. 4 นโยบายต่างประเทศของจีนต่อลาว (ค.ศ. 1950-1960)

สาธารณรัฐประชาชนจีนมีพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 17 ของพื้นที่ทั้งหมดของโลกและมีประชากรเกือบ 1 ใน 4 ของประชากรโลก คือ มีประมาณ 794 ล้านคนในต้นปี ค.ศ. 1972 ⁶⁸ จีนมีเขตแดนติดต่อกับประเทศต่าง ๆ ถึง 12 ประเทศ ในนั้นเขตแดนที่ติดต่อกับลาวมีความยาวถึง 710 กิโลเมตร จีนและลาวเคยเป็นประเทศเพื่อนบ้านกันมานานตั้งแต่โบราณกาล ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในปี ค.ศ. 1949 ได้นำไปสู่การก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน พื้นฐานนโยบายต่างประเทศของจีนในแง่ประวัติศาสตร์ คือ จีนเป็นประเทศยิ่งใหญ่มาตั้งแต่โบราณกาลจนกระทั่งกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในช่วงระยะเวลา 100 ปี ก่อนจีนคอมมิวนิสต์ขึ้นมาปกครอง จีนถูกมหาอำนาจต่างชาติข่มเหงในลักษณะต่าง ๆ เช่น ยึดครองดินแดน จำกัดพิภคอำนาจอธิปไตยของจีน และมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เป็นต้น ถ้าจีนมิได้มีประวัติอันรุ่งโรจน์มาแต่อดีตกาล ก็อาจยอมรับความยิ่งใหญ่ของมหาอำนาจต่างชาติที่ปฏิบัติอยู่ในแผ่นดินจีนได้ แต่เนื่องจากจีนเป็นใหญ่ในซีกโลกเอเชียนับเป็นพัน ๆ ปี จึงมีผลในทางจิตวิทยาทำให้ชาวจีนเคียดแค้นมหาอำนาจต่างชาติ

⁶⁵ Yuri. Y. Mikheev, *Indochina: the Way for Peace in the Problems of Indochina in the Modern of International Law* (Moscow: Progress Press, 1977), p. 30.

* ขบวนการประเทศลาวเป็นกลุ่มต่อต้านฝรั่งเศสที่มีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้นำ ซึ่งได้รับการก่อตั้งขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “แนวลาวยุคใหม่” และเข้าร่วมรัฐบาลผสม

⁶⁶ เอกสารทั้งหมดในการประชุมเจนีวา ปี ค.ศ. 1954 มี 9 ฉบับด้วยกัน สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับลาวมีอยู่ 6 ฉบับ

⁶⁷ Peter P. Cherkasov, *France and Indochina* (Moscow: Progress Press, 1976), p. 30.

⁶⁸ เขียน ชีระวิทย์, *การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ กราฟิค อาร์ต, 2519), หน้า 13.

เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ ที่ตั้งของจีนที่อยู่ติดต่อกับสหภาพโซเวียตมีส่วนสำคัญทำให้คอมมิวนิสต์ประสบความสำเร็จในการปฏิวัติ และมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดนโยบายและท่าทีของจีนที่มีต่อต่างประเทศ

สำหรับลาวแล้ว ลาวเป็นประเทศเล็กและเป็นประเทศยากจน แต่ก็มีความสำคัญสำหรับจีน โดยฐานะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และบทบาททางการเมืองของลาว ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ดำเนินนโยบายตามหลักการสำคัญคือ ลัทธิสากลนิยมตามคำสอนของเหมา ซึ่งเป็นนโยบายที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมชาติต่างๆต่อสู้ด้านผู้กดขี่ หรือถูกต่างชาติปกครอง ในแถลงการณ์ร่วมระหว่างนายกรัฐมนตรีจูเอินไหลกับประธานาธิบดี ริชาร์ด เอ็ม. นิกสัน (Richard M. Nixon) (ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1972) และคำปราศรัยของผู้แทนในสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ (ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1972) ล้วนแต่มีข้อความว่า “ประเทศต้องการเอกราช ประชาชาติต้องการปลดแอก และประชาชนต้องการการปฏิวัติ” ซึ่งมีความหมายว่า จีนสนับสนุนการปฏิวัติในต่างประเทศ⁶⁹

หลังจากจีนได้สถาปนาเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี ค.ศ. 1949 ทั้งสองประเทศก็ได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างลาวและจีน จีนต้องการให้ลาวมีความเป็นเอกราชสมบูรณ์ จีนได้เป็นประเทศหนึ่งใน 8 ประเทศที่เจรจาในการประชุมระหว่างประเทศเกี่ยวกับปัญหาอินโดจีนในปี ค.ศ. 1954 อันได้นำไปสู่การบรรลุข้อตกลงยุติสงครามในอินโดจีนระหว่างฝรั่งเศสกับประชาชาติในแหลมอินโดจีน⁷⁰ นายโจวเอินไหลได้กล่าวในตอนท้ายของการลงนามในข้อตกลงเจนีวาเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม ค.ศ. 1954 ว่า “เรามีความเชื่อว่าความตกลงดังกล่าวที่ได้บรรลุไป ณ ที่ประชุมเจนีวา นั้น จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชาติทั้งหลายในโลก โดยเฉพาะประเทศกลุ่มโคลอมโบ” จีนได้ทำให้โลกเห็นว่า จีนมีนโยบายสนับสนุนเอกราชของสามประเทศในอินโดจีน⁷¹ นอกจากนั้นเมื่อลาวมีความขัดแย้งภายในและมีการแทรกแซงจากภายนอก จีนก็ได้ให้การสนับสนุนความเป็นเอกราชของลาวอยู่เสมอ

ในระหว่างทศวรรษ 1950 การเมืองลาวมีความขัดแย้งกันรุนแรงระหว่างลาวฝ่ายขวาซึ่งสนับสนุนโดยสหรัฐอเมริกาและไทย ลาวฝ่ายซ้าย (แนวลาวยุติการหรือขบวนการประเทศลาว) และ

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 220.

⁷⁰ New Horizon. *Diplomacy of Contemporary China* (Hong Kong: New Horizon Press, 1990), pp. 200-204.

⁷¹ พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, *ปัญหาลาว*, หน้า 49-50.

ฝ่ายเป็นกลางนำโดยเจ้าสุวรณภุมมา ทุกฝ่ายช่วงชิงกันกุมกลไกอำนาจรัฐที่กรุงเวียงจันทน์ นโยบายของจีนต่อลาวฝ่ายต่างๆ ก็คือ ต่อด้านรัฐบาลฝ่ายขวาที่บางครั้งขึ้นมามีอำนาจที่กรุงเวียงจันทน์ ประณามและเรียกร้องความเป็นกลาง จีนสร้างความสัมพันธ์กับรัฐบาลลาวที่เป็นกลางโดยเคารพ “หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติห้าประการ”⁷² แต่ในขณะเดียวกันนั้น ก็สนับสนุนขบวนการประเทศลาว (คอมมิวนิสต์) นำโดยเจ้าสุภานุวงศ์ จีนคบค้าสมาคมกับขบวนการประเทศลาวในนามของพรรคต่อพรรคและมีความสัมพันธ์กับเวียงจันทน์อย่างเป็นทางการในนามของรัฐบาลต่อรัฐบาล แต่ความจริงแล้วแยกไม่ออก ประชาชนแขวงจำหนือ และพงสาลีซึ่งเป็นเขตปกครองของขบวนการประเทศลาว โดยเฉพาะนักคอมมิวนิสต์ก็สามารถเข้า-ออกจีนได้อย่างสบาย ผู้นำจีนในกรุงปักกิ่งให้การต้อนรับสมเด็จเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา (ค.ศ. 1963) เจ้าสุวรณภุมมา (ค.ศ. 1956, 1961) ผู้นำขบวนการประเทศลาวกล่าวคือ ท่านหนุ่รัก พุมสะหวัน (ค.ศ. 1952) และ ท่านไคสอน พมวิหาน (ค.ศ. 1959)⁷³

จีนมีผลประโยชน์ในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับลาวด้วยปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

ก) จีนต้องการให้ลาวรักษานโยบายการรับรองจีนเดียวเอาไว้ และมีให้ลาวอนุญาตหรือสนับสนุนฝ่ายจีนคณะชาติซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง เนื่องจากปี ค.ศ. 1957 พวกหัวรุนแรง (radicalization) มีการเคลื่อนไหวรุนแรงในจีน และปี ค.ศ. 1958 ได้เกิดวิกฤตการณ์ไต้หวัน ซึ่งไม่เป็นผลดีให้จีน ในการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งเพื่อกลายมาเป็นประเทศมหาอำนาจในโลก

ข) ระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตมีการพิพาทกันในทศวรรษ 1950 จีนต้องการได้รับความเห็นใจจากประเทศในโลกที่สาม เช่น ลาว⁷⁴

ค) จีนช่วยเหลือลาวด้านการแทรกแซงของมหาอำนาจตะวันตกเพื่อกำจัดอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ในเอเชียออกไป ขณะเดียวกันนั้นหากประเทศมหาอำนาจพ้นออกไปจากลาว จีนก็จะมีความปลอดภัยยิ่งขึ้นและจีนก็จะธำรงอิทธิพลของตนในภาคพื้นเอเชียไว้ได้

⁷²เขียน ชีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 367.

⁷³กระทรวงการต่างประเทศลาว, “ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน”, บทปราศรัยในโอกาสการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างลาวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนครบรอบ 40 ปี (วันที่ 25 เดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2001), หน้า 2. (เอกสารไม่พิมพ์เผยแพร่)

⁷⁴Yufan Hao and Guocang Huan, The Chinese Views of the World (New York: Pantheon books, 1989), p. 231.

ง)จีนต้องการความร่วมมือจากลาวในการรักษาเสถียรภาพตามชายแดนทางใต้ และการขยายเครือข่ายการคมนาคม การขนส่งทางบกและทางน้ำทางใต้ของจีน และส่งเสริมการค้าของจีนในมณฑลภาคตะวันตกเฉียงใต้ ออกสู่ทะเลโดยผ่านลาว⁷⁵

อย่างไรก็ดี นโยบายของจีนต่อลาวในช่วงทศวรรษ 1950 มีรากฐานทั้งในอุดมการณ์และผลประโยชน์ของชาติ ในขณะนั้นจีนมีอุดมการณ์ช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์ทุกประเทศที่ทำการปฏิวัติ ในขณะเดียวกันก็เพื่อความอยู่รอดโดยตัดกำลังของศัตรู(สหรัฐอเมริกา)ในต่างแดนด้วย นอกจากนี้ให้การสนับสนุนลาวทางการเมืองแล้ว จีนยังได้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ลาวในมูลค่า 1.189 พันล้านหยวน⁷⁶อีกด้วย

2.5 นโยบายต่างประเทศของเวียดนามเหนือต่อลาว(ค.ศ. 1945-1960)

ในปี ค.ศ.1945 เวียดนามเหนือได้รับความเป็นเอกราชจากฝรั่งเศสและสถาปนาเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม และได้กำหนดนโยบายต่างประเทศของตนต่อต่างประเทศ โดยพื้นฐานการกำหนดนโยบายของเวียดนามตั้งอยู่บนหลักการทั่วไป ซึ่งได้แก่

- 1.เวียดนามเป็นประเทศสังคมนิยมและสังกัดอยู่ในค่ายสังคมนิยม
- 2.เวียดนามอยู่ในโลกที่สามและอยู่ในกลุ่มไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด
- 3.เวียดนามต่อต้านจักรวรรดินิยมและสนับสนุนทางการต่อสู้ทางชนชั้น⁷⁷

ปัจจัยสำคัญที่กำหนดนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาวได้แก่ปัจจัยทาง

⁷⁵เขียน ชีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน, หน้า 370.

⁷⁶กระทรวงการต่างประเทศลาว, “ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน”, บทปราศรัยในโอกาสการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างลาวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนครบรอบ 40 ปี (วันที่ 25เดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2001), หน้า 3. (เอกสารไม่พิมพ์เผยแพร่)

⁷⁷คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย, เอกสารสอนชุดวิชาการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, 2529), หน้า 12.

ประวัติศาสตร์ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางอุดมการณ์ และปัจจัยทางองค์การกำหนดนโยบายต่างประเทศ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ ได้นำมาซึ่งความราบรื่นในความสัมพันธ์ระหว่างลาวและเวียดนาม

ลาวเป็นประเทศเพื่อนบ้านของเวียดนามและมีเขตแดนติดต่อกันตั้งแต่เหนือถึงใต้ถึง 2,060 กิโลเมตร ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์กันมาช้านาน โดยเฉพาะตั้งแต่พระเจ้าฟ้างุ้ม(พระเจ้าแผ่นดินลาวขึ้นครองราชย์(ระหว่างปีค.ศ.1353-1373)ได้ผนึกแผ่นดินลาวเข้าเป็นอาณาจักรลาว และได้มีการรับรองเขตแดนระหว่างอาณาจักรลาวกับอาณาจักรเวียดนาม เจ้าแผ่นดินทั้งสองอาณาจักรได้ส่งสารและบรรณาการตอบแทนกันไม่ขาด ประชาชนสองชาติได้ไปหามาสู่กันอย่างใกล้ชิด ในราชการพระเจ้าสามแสนไทยของลาวขึ้นครองราชย์ระหว่างปี ค.ศ.1417- 1428 เคยได้ให้ความช่วยเหลือ อาหาร ช้าง ม้าและอาวุธแก่เวียดนาม⁷⁸ และเคยให้ความช่วยเหลือทหารของเจ้าเลียบที่ได้รับอุปสรรคจากการโจมตีของกองทัพจีนเมื่อได้หลบเข้ามาในดินแดนลาว ในราชการของเจ้าสุริยวงศาของลาว (ขึ้นครองราชย์ระหว่าง ปี ค.ศ. 1638- 1695)ประชาชนสองอาณาจักรได้ไปมาค้าขายกันอย่างสันติสุข⁷⁹ ในสมัยเจ้าอนุวงศ์ของลาวสองประเทศได้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ในสมัยที่ฝรั่งเศสได้เข้ามาปกครองอินโดจีน ทั้งลาว เวียดนามและกัมพูชาได้ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสที่เรียกว่า อินโดจีนฝรั่งเศส(French Indochina) ทั้งสามชาติในอินโดจีนได้มีชะตากรรมอันเดียวกัน กล่าวคือ ทั้งสามประเทศมี คือ ศัตรูเดียวกันและถูกการกดขี่ขูดรีดจากต่างชาติ เพราะฉะนั้นทั้งสองประเทศลาว และเวียดนามได้ร่วมมือกันต่อต้านฝรั่งเศสที่ปกครองอินโดจีนนานถึงเกือบศตวรรษ เมื่อทั้งสองประเทศมีกำลังน้อยและอ่อนแอกว่าพวกล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศส การพึ่งพาซึ่งกันและกันเพื่อเอาชนะฝรั่งเศส เพื่อความเป็นเอกราชแห่งชาติจึงมีความสำคัญมากต่อลาวและเวียดนาม ซึ่งการพึ่งพาซึ่งกันและกันได้พัฒนามาเป็นความสัมพันธ์แบบ“พิเศษ”ระหว่างสองประเทศในช่วงเวลาต่อมา

นอกจากนั้น พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามซึ่งมีท่านโฮจิมินเป็นผู้นำได้เติบโตขึ้นมาในท่ามกลางความเสื่อมถอยของขบวนการชาตินิยม พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามมีพื้นฐานทางอุดมการณ์จากอุดมการณ์ของมาร์กซ์และเลนิน การปฏิวัติเวียดนามนับตั้งแต่เริ่มแรกได้มีการติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตและองค์การคอมมิวนิสต์สากลอย่างใกล้ชิดและคอมมิวนิสต์เวียดนามได้รับอิทธิพลจากอุดมการณ์ของท่านเลนินในเรื่อง “ข้อเสนอเกี่ยวกับปัญหา

⁷⁸Souneth Phothisane, *The Nidan Khunborom: Annotated Transtataion and Analysis*. Ph.D.Thesis (Cambridge: University Press, 1996), p.407.

⁷⁹สุนัด โปทิสาน, *ประวัติศาสตร์ลาว(สมัยโบราณ ถึง ปัจจุบัน)*. หน้า 268.

ของชาติและอาณานิคม” ในการดำเนินนโยบายต่อลาว ซึ่งหลักการข้อหนึ่งได้กำหนดว่า “ในการต่อต้านต่างชาติต้องแยกแยะชาติที่กดขี่และชาติที่ถูกกดขี่ออกจากกัน และพร้อมที่จะร่วมมือกับชาติที่ถูกกดขี่เพื่อต่อต้านชาติที่ถูกกดขี่.... ประชาชนผู้ที่ถูกกดขี่ทั่วโลกต้องสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อต่อต้านชนชั้นผู้กดขี่”⁸⁰ ตามหลักการข้อนี้ทำให้เวียดนามเหนือมีความสัมพันธ์อันดีกับทั้งพรรคหรือขบวนการคอมมิวนิสต์และกับรัฐบาลของลาวในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1930 พรรคฯ ได้จัดการประชุมคณะกรรมการพรรคครั้งแรกโดยได้ลงมติให้เปลี่ยนชื่อพรรคเป็น “พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน” (Dang Cong San Dong Duong) ท่านโฮจิมินห์ ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้ยืนยันว่า “อินโดจีนทั้งหมดอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลจักรวรรดิเดียวกัน กองกำลังปฏิวัติของลาวและกัมพูชาต้องรวมกันอยู่ภายใต้การดำเนินการของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน”⁸¹ โดยสะท้อนให้เห็นว่า ยุทธศาสตร์ต่อต้านฝรั่งเศสของพรรคคอมมิวนิสต์ในสามประเทศเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กล่าวคือ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเป็นผู้ชี้นำการต่อต้านฝรั่งเศสในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ในพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้มีสมาชิกจากลาวและกัมพูชาด้วย ซึ่งได้กลายมาเป็นผู้นำของลาวในช่วงต่อมา

ในเดือน สิงหาคม ค.ศ. 1945 สงครามโลกครั้งที่สองก้าวสู่ระยะอวสาน ฝ่ายฟาสซิสต์เยอรมนีได้ล่มสลายลง วันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ฟาสซิสต์ญี่ปุ่นได้ยอมจำนนต่อกองทัพแดงโซเวียต ดังนั้น ขบวนการรักชาติในสามประเทศอินโดจีนได้ลุกขึ้นยึดอำนาจ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้เรียกเปิดการประชุมด่วนในวันที่ 12-15 สิงหาคม ค.ศ. 1945 การประชุมได้มีมติตกลง คือนำพาประชาชนลุกฮือขึ้นยึดอำนาจจากญี่ปุ่นก่อนที่ทหารพันธมิตรจะเข้ายึดอินโดจีน⁸² ในการประชุมครั้งนี้ ประธานโฮจิมินห์ได้พบคณะผู้แทนแคว้นลาวและกล่าวว่า “กาลโอกาสนี้สุดที่สะดวกให้แก่ประชาชนอินโดจีน ที่มีเงื่อนไขลุกฮือขึ้นยึดอำนาจมาให้ประชาชน ต้องแย่งเอาอำนาจก่อนที่ทหารฝ่ายพันธมิตรจะเข้ามาอินโดจีน และก่อนที่ทหารฝรั่งเศสจะกลับคืนมายึดครองเวียดนามและลาว ดังนั้น ลาวและเวียดนามต้องพร้อมกันและสามัคคีกันต่อต้านศัตรูตัวเดียวกัน”⁸³

⁸⁰ คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดสอนวิชาการเมืองระหว่างประเทศ. เอกสารสอนชุดวิชาการเมืองระหว่างประเทศ. หน้า 11.

⁸¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

⁸² คณะโฆษณาวงศ์ของศูนย์กลางพรรคแรงงานเวียดนาม, เอกสารมติของการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ฉบับเดือน สิงหาคม 1945. “ประวัติศาสตร์พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน” (สถานอัย: สำนักพิมพ์การเมืองแห่งชาติ, 1976), หน้า 50.

⁸³ ห้องการค้าสินค้าอุปโภคบริโภคของกระทรวงป้องกันประเทศลาว, บทบันทึกสงครามปลดปล่อย, เล่มที่ 1 (นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์แห่งรัฐ 2000), หน้า 2.

เดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 ปฏิวัติเดือนสิงหาคมในเวียดนามได้รับผลสำเร็จและได้ประกาศเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเวียดนาม ชัยชนะของเวียดนามได้ส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อการปฏิวัติในลาว วันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ขบวนการลุกฮือขึ้นในลาวได้รับชัยชนะในทั่วประเทศ วันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1945 ได้ตั้งรัฐบาลลาวอิสระชั่วคราวและได้ประกาศเอาวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1945 เป็นวันประกาศเอกราชของลาว ในวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1945 รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามได้ส่งสารอวยพรและแถลงการณ์รับรองรัฐบาล “ลาวอิสระ” พร้อมกันนั้นได้แต่งตั้งท่าน เจินคึกซึ่งเป็นผู้แทนให้รัฐบาลเวียดนามประจำลาว ในวันที่ 16 ตุลาคม ค.ศ. 1945 รัฐบาลแนวลาวอิสระและตัวแทนให้รัฐบาลเวียดนามเหนือได้ลงนาม “สัญญาสัมพันธและร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างลาวและเวียดนาม” ในสัญญาดังกล่าวได้มีสาระสำคัญคือ สองประเทศลาวและเวียดนามร่วมมือกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกด้าน คือ ทางด้านการทหารเพื่อปกป้องรักษาเอกราชของชาติ ต่อต้านจักรวรรดิฝรั่งเศสที่กลับคืนมารุกรานอินโดจีน⁸⁴ นอกจากนี้ท่านอู๋น ชนะนิกร รัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจของรัฐบาลลาวอิสระและท่าน เลก วากส์อัน ผู้แทนรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเวียดนามได้ลงนามสัญญาว่าด้วยการตั้งคณะบัญชาการผสมร่วมอยู่บางเขตเพื่อเป็นเอกภาพในการขึ้นำบัญชาการการเคลื่อนไหวพสกานงานระหว่างสองกำลังประกอบอาวุธของลาวและเวียดนามซึ่งอยู่ที่ลาว⁸⁵

ในช่วงระยะที่ฝรั่งเศสกลับคืนมาปกครองอินโดจีน โดยปฏิบัติตามสัญญาที่รัฐบาลลาวอิสระและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเวียดนามได้ลงนามร่วมกัน กำลังประกอบอาวุธของทั้งสองประเทศได้ร่วมมือในทุกสนามรบเพื่อต้านฝรั่งเศส ในปลายปี ค.ศ. 1947 กองทัพลาวที่มีชื่อว่ากองชัชจักรวรรดิของลาวได้จัดตั้งสองหน่วยงานผลัดเปลี่ยนกันฝึกอยู่เขต 5 ในดินแดนของเวียดนามเพื่อร่วมกันกับทหารเวียดนามเปิดสงครามต่อต้านฝรั่งเศส นอกจากนี้เวียดนามยังได้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาฝึกการทหารให้ลาวและสร้างที่มั่นการปฏิวัติให้ลาวอีกด้วย กล่าวคือ เวียดนามช่วยลาวสร้างพื้นฐานของกำลังปฏิวัติในภาคกลางของลาวซึ่งตั้งอยู่เมืองดักจิงที่ขึ้นกับแขวงสุวรรณเขต ท่าน คำไต สีพันดอน ผู้แทนรัฐบาลลาวอิสระอยู่ทางภาคใต้ได้พบปะกับท่านฟามวันดงซึ่งเป็นผู้ตางหน้าของรัฐบาลเวียดนามประจำภาคกลางเวียดนาม ซึ่งทั้งสองได้สนทนาเกี่ยวกับแผนนโยบายวิธีการผสมสมทบ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างลาวและเวียดนาม ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงสร้างเขตพิเศษอยู่ด้าโงให้เป็นเขตที่มั่นของลาว

⁸⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

⁸⁵ กรมค้นคว้าประวัติศาสตร์ของกระทรวงป้องกันประเทศลาว, ประวัติศาสตร์กองทัพประชาชนลาว 1945-1995(นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์แห่งรัฐ, 2000), หน้า 32.

ส่วนทางเขตตะวันออกเฉียงเหนือของลาวที่มีเขตแดนติดกับเวียดนามได้กลายเป็นเขตยุทธศาสตร์และติดกับที่มั่นการปฏิวัติของเวียดนาม ดังนั้นวันที่ 16 พฤษภาคม ค.ศ. 1948 ศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้ตกลงสร้างเป็นเขตที่มั่นให้แก่การปฏิวัติลาวและทหารลาวอิสระ⁸⁶ ประธานโฮจิมินห์ได้เขียนจดหมายเกี่ยวกับการสร้างเขตที่มั่นของลาวถึงคณะปฏิวัติของลาวในภาคเหนือโดยมีเนื้อหาว่า “ความเป็นเอกราชนั้นเป็นสิ่งที่ลาวต้องการ ดังนั้น คณะปฏิวัติของลาวในภาคเหนือต้องสร้างเขตที่มั่นอยู่ในเขตปกครองของศัตรู ข้าพเจ้าขออวยพรให้คณะปฏิวัติของลาวเหนือจงได้รับผลสำเร็จ การก่อสร้างเขตปลดปล่อยลาวที่มีความเป็นเอกราชง่ประสบความสำเร็จ”⁸⁷

เวียดนามถือว่าอินโดจีนเป็นสนามรบอันเดียวกัน เพราะว่า “ทางการทหาร ลาว เวียดนามและกัมพูชาเป็นสนามรบอันเดียวกันและต้องได้โจมตีศัตรูตามยุทธศาสตร์อันเดียวกัน”⁸⁸ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1951 การประชุมแนวร่วมสัมพันธมิตรระหว่างลาว เวียดนาม และกัมพูชาได้เกิดขึ้นในเวียดนาม โดยได้มีผู้เข้าร่วมจากแนวร่วมแนวลาวยอิสระ แนวร่วมสัมพันธมิตรเวียดนามและแนวร่วมเขมรอิสระ การประชุมได้มีมติตกลงตั้งแนวร่วมพันธมิตรประชาชนลาว เวียดนาม และกัมพูชาบนหลักการ “สมัครใจ เสมอภาพ เคารพอธิปไตยซึ่งกันและกัน ตัดสินด้วยตนเองและช่วยเหลือกันและกันทางการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ทางด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อกำจัดกำลังของฝรั่งเศสให้ออกจากอินโดจีนและยึดเอาเอกราชอันสมบูรณ์มาให้ประชาชนลาว เวียดนามและกัมพูชา”⁸⁹

การตั้งแนวร่วมพันธมิตรระหว่างลาว เวียดนามและกัมพูชาได้เป็นเหตุการณ์การเมืองที่มีความหมายสำคัญในการต่อต้านฝรั่งเศสของสามประเทศ โดยปฏิบัติตามแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในปี ค.ศ. 1949 และสัญญาระหว่างสองประเทศ พร้อมกับความเรียกร้องต้องการของการปฏิวัติลาว รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเวียดนามและกองบัญชาการ

⁸⁶ ห้วงว่าการกองบัญชาการทหารเวียดนาม, คำสั่งฉบับ วันที่ 03/05/1948 ของกองทัพเวียดนาม, เอกสารเกี่ยวกับการขึ้นการต่อสู้ของกำลังอาวุธของศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (ธานอย: สำนักพิมพ์ สื่อเทิด, 1968) , หน้า 78.

⁸⁷ สถาบันวิทยาศาสตร์การทหารเวียดนาม, เอกสารการขึ้นการต่อสู้ของกำลังประกอบอาวุธของกองทัพเวียดนาม ฉบับวันที่ 16/05/1948 (ธานอย สำนักพิมพ์สื่อเทิด, 1966) หน้า . 21.

⁸⁸ ห้วงว่าการกองบัญชาการทหารเวียดนาม, เอกสารเกี่ยวกับการต่อต้านฝรั่งเศส(1945-1950), เล่มที่ 1 (ธานอย:สำนักพิมพ์สื่อเทิด , 1986), หน้า 393.

⁸⁹ กระทรวงป้องกันประเทศลาว, สรุปการต่อสู้ชาติต้านล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศส : สาเหตุและบทเรียน (นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์การเมืองแห่งรัฐ, 1998), หน้า 89.

ทหารสูงสุดกองทัพประชาชนเวียดนามได้ระดมทหารหลวงพร้อมด้วยข้าราชการจำนวนหนึ่งไปช่วยเหลือลาว โดยเรียกชื่อว่า“ทหารอาสาสมัครเวียดนาม” ปี ค.ศ. 1951 ทหารอาสาสมัครเวียดนามได้เพิ่มกำลังเพื่อจัดตั้งหลายคณะ กล่าวคือ คณะอยู่ข้างหน้า คณะอยู่แขวงเชียงขวาง คณะอยู่แขวงเวียงจันทน์ คณะอยู่ที่สตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อชี้นำและบัญชากองทัพของตนในการประสานงานและช่วยหนุนทหารลาวอิสระเคลื่อนไหวสู้รบ⁹⁰

ในปี ค.ศ. 1950 กำลังประกอบอาวุธของลาวได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นรูปแบบการจัดตั้งและความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศจึงได้มีการเปลี่ยนแปลง กองอาสาสมัครเวียดนามจัดตั้งเป็นองค์การชี้นำเฉพาะกิจเท่านั้น และมีหน้าที่เป็นchievชาญช่วยกองทัพลาวทางด้านการก่อสร้างและเคลื่อนไหว⁹¹ ในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1951 พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้เปิดการประชุมใหญ่ครั้งที่ 2 ขึ้นที่เวียดนามและได้ลงมติจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ต่างหากให้แก่เวียดนามลาว และกัมพูชา ในการประชุมดังกล่าวท่านไกสอน พมวิหาน ตัวแทนจากลาวได้พบปะกับประธานโฮจิมินห์และ ได้กล่าวว่า “ฝ่ายลาวจงพยายามจัดตั้งปฏิวัติให้ได้และปรับปรุงให้พรรคมีความสามารถนำพาการปฏิวัติอยู่ประเทศลาว สำหรับเวียดนามแล้วมีความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือลาวอยู่เสมอ”⁹² ความสัมพันธ์ระหว่างสองกำลังที่รักชาติลาวและเวียดนามและการร่วมมือระหว่างสองประเทศได้นำมาซึ่งชัยชนะในสงครามเดือนเบี่ยนฟูในปี ค.ศ. 1954 ที่ได้ทำให้ฝรั่งเศสต้องถอนตัวออกจากอินโดจีนและยอมมอบเอกราชอย่างสมบูรณ์ให้แก่ลาวเวียดนามและกัมพูชา

ตามข้อตกลงในการประชุมระหว่างประเทศที่เจนีวาปี ค.ศ. 1954 แนวนาวอิสระได้รับเพียงสองแขวงทางภาคเหนือของลาวเป็นฐานรวมกำลังของตน กล่าวคือ แขวงซำเหนือและแขวงพงสาตี เวียดนามได้สืบท่อให้การช่วยเหลือลาวจนกว่ากำลังของแนวลาวอิสระได้ขยายไปทั่วประเทศ ในปี ค.ศ. 1955 เวียดนามได้ให้ความช่วยเหลือสองแขวงที่เป็นฐานรวมของแนวลาวอิสระจำนวน

⁹⁰ หือว่ากรกองบัญชาการทหารเวียดนาม, บทรายงานการทหารที่การประชุมข้าราชการฉบับเลขที่ 97 ของคณะกรรมการศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (ฮานอย: สำนักพิมพ์การเมืองแห่งชาติ , 1959), หน้า 12.

⁹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า15-16.

⁹² สีชนะ สีสถาน, ผู้จรรักพิคต่อการปฏิวัติและประชาชน, ไกสอน พมวิหาน (นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์แห่งรัฐ, 1991), หน้า 31-32.

1.284 ล้านดอง (เงินธนาคารเวียดนาม) เงินอินโดจีนเก่า 10.5 ล้านดองเงินแท้ 7.612 ดอง
ข้าวสาร 2.552 ตันและเกลือ 22 ตัน⁹³

หลังจากฝรั่งเศสถอนตัวออกจากอินโดจีน สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้นำของโลกเสรี ประชาธิปไตยมีความกังวลต่อการขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์อยู่ในอินโดจีน สหรัฐอเมริกาจึงรีบเข้ามาแทนที่ฝรั่งเศสโดยการนำใช้กลยุทธ์และยึดครองประเทศในอินโดจีน เพื่อจะเอาชนะจักรวรรดิยุคใหม่ลาวและเวียดนามได้ สืบต่อร่วมมือกันต่อต้านจักรวรรดิอเมริกาและรักษาอำนาจอธิปไตย และดินแดนอันครบถ้วนของตนเอาไว้ ในปี ค.ศ. 1955 พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้แยกออกเป็น 3 สาขาพรรคคอมมิวนิสต์ ใน 3 ประเทศอินโดจีน เช่น ลาว เวียดนาม และกัมพูชา ท่านโฮจิมินห์ ผู้นำเวียดนามได้ยืนยันว่า “แม้ว่าเวียดนาม ลาว และกัมพูชาจะมีพรรคของตนเองต่างหาก แต่แนวทางและการดำเนินการยังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คณะกรรมการบริหารกลางของพรรคกรรมกรเวียดนามจะจัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับกิจการกัมพูชา และหน่วยงานเกี่ยวกับกิจการของลาว เพื่อคอยให้การร่วมมือแก่ขบวนการปฏิวัติในลาวและในกัมพูชา จะมีการประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ของทั้ง 3 ประเทศ เวียดนามจะให้ความช่วยเหลือทางด้านการทหารแก่ลาว และกัมพูชาอย่างเต็มที่”⁹⁴

ผู้นำลาวได้ให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศว่า “ในระยะ 30 ปีแห่งการต่อต้านจักรวรรดิเพื่อความเป็นเอกราชแห่งชาตินั้น ประชาชนลาวและประชาชนเวียดนามได้เคียงบ่าเคียงไหล่กันสร้างวีรกรรมอันกล้าเลิขของลาว กล่าวคือ สงครามปลดปล่อยเมืองซำเหนือ แขวงหลวงน้ำทา น้ำบาก ท่งไหหิน เส้นทางเลขที่ 9 ภาคใต้ลาว ล้วนแต่มีการประกอบส่วนด้วยเลือดเนื้อแรงกายและสติปัญญาของกองทัพและประชาชนเวียดนามอายุน้อย”⁹⁵ ความสัมพันธ์และการร่วมมือรอบด้านระหว่างสองประเทศได้เป็นปัจจัยตัดสินชัยชนะของการปฏิวัติของแต่ละประเทศ ท่านไกสร พมวิหาร ผู้นำลาวได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและลาวว่า “เป็น

⁹³กระทรวงป้องกันประเทศเวียดนาม. บทรายงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือของเวียดนามแก่ลาว. หน้า 1. (เอกสารไม่พิมพ์เผยแพร่)

⁹⁴Werner Levi, The Challenge of World Politics in the South and Southeast Asia (New York: Prentiss-Hall, Inc., 1968), pp. 47-50.

⁹⁵คำไต สิ้นดอน. บทเลือกพื้นเกี่ยวกับการทหาร (ฮานอย: สำนักพิมพ์กองทัพประชาชนเวียดนาม, 1991), หน้า 120.

1.284 ล้านดอลลาร์ (เงินธนาคารเวียดนาม) เงินอินโดจีนเก่า 10.5 ล้านดอลลาร์เงินแท้ 7.612 ดอลลาร์
ข้าวสาร 2.552 ตันและเกลือ 22 ตัน⁹³

หลังจากฝรั่งเศสถอนตัวออกจากอินโดจีน สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้นำของโลกเสรีประชาธิปไตยมีความกังวลต่อการขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์อยู่ในอินโดจีน สหรัฐอเมริกาจึงรีบเข้ามาแทนที่ฝรั่งเศสโดยการนำใช้กลยุทธ์บายและยึดครองประเทศในอินโดจีน เพื่อจะเอาชนะจักรวรรดิยุคใหม่ลาวและเวียดนามได้สืบต่อร่วมมือกันต่อต้านจักรวรรดิอเมริกาและรักษาอำนาจอิทธิพลและดินแดนอันครบถ้วนของตนเอาไว้ ในปี ค.ศ. 1955 พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้แยกออกเป็น 3 สาขาพรรคคอมมิวนิสต์ ใน 3 ประเทศอินโดจีน เช่น ลาว เวียดนาม และกัมพูชา ท่านโฮจิมินห์ ผู้นำเวียดนามได้ยืนยันว่า “แม้ว่าเวียดนาม ลาว และกัมพูชาจะมีพรรคของตนเองต่างหาก แต่แนวทางและการดำเนินการยังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คณะกรรมการบริหารกลางของพรรคกรรมกรเวียดนามจะจัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับกิจการกัมพูชา และหน่วยงานเกี่ยวกับกิจการของลาว เพื่อคอยให้การร่วมมือแก่ขบวนการปฏิวัติในลาวและในกัมพูชา จะมีการประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ของทั้ง 3 ประเทศ เวียดนามจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินการทหารแก่ลาว และกัมพูชาอย่างเต็มที่”⁹⁴

ผู้นำลาวได้ให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศว่า “ในระยะ 30 ปีแห่งการต่อต้านจักรวรรดิเพื่อความเป็นเอกราชแห่งชาตินั้นประชาชนลาวและประชาชนเวียดนามได้เคียงบ่าเคียงไหล่กันสร้างวีรกรรมอันกล้าเลิศจองลาว กล่าวคือ สงครามปลดปล่อยเมืองจำหนือแขวงหลวงน้ำทา น้ำบาก ท่งไห่หิน เส้นทางเลขที่ 9 ภาคใต้ลาว ล้วนแต่มีการประกอบส่วนด้วยเลือดเนื้อแรงกายและสติปัญญาของกองทัพและประชาชนเวียดนามอายุน้อย”⁹⁵ ความสัมพันธ์และการร่วมมือรอบด้านระหว่างสองประเทศได้เป็นปัจจัยตัดสินชัยชนะของการปฏิวัติของแต่ละประเทศ ท่านไกสร พมวิหาร ผู้นำลาวได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและลาวว่า “เป็น

⁹³กระทรวงป้องกันประเทศเวียดนาม. บทรายงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือของเวียดนามแก่ลาว. หน้า 1. (เอกสารไม่พิมพ์เผยแพร่)

⁹⁴Werner Levi, The Challenge of World Politics in the South and Southeast Asia (New York: Prentiss-Hall, Inc., 1968), pp. 47-50.

⁹⁵คำไต สีสันดอน. บทเลือกเฟ้นเกี่ยวกับการทหาร (ฮานอย: สำนักพิมพ์กองทัพประชาชนเวียดนาม, 1991), หน้า 120.

ความสัมพันธ์เพื่อการดำรงคงตัวของสองชาติลาวและเวียดนามเพื่อความเป็นเอกราช ความมั่นคง และขยายความวัฒนาของประเทศทั้งสอง”⁹⁶

เหตุผลที่เวียดนามให้การสนับสนุนลาวมีอยู่ 4 ประการ⁹⁷

ก) ต่างต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา

ข) ต่างมีทัศนคติตรงกันในการแก้ไขปัญหา

ค) ทั้งสองประเทศมีความผูกพันทางประวัติศาสตร์และมีสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ติดต่อกัน

ง) ผู้นำของทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน

⁹⁶ ไกสอน พมวิหาน, บางบทเรียนต้นตอ และบางทิศทางของการปฏิวัติลาว (นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์ ส ป ป ล, 1979), หน้า 131.

⁹⁷ วนิดา ตรงยางกุล, ปัญหาสำคัญในแหลมอินโดจีนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519), หน้า 138.